

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Тернопільський національний економічний університет
Факультет аграрної економіки і менеджменту
Кафедра обліку та економіко-правового забезпечення АПБ

ІВАСИК Роман Романович

**Облік і аналіз грошових коштів та їх
еквівалентів. /Accounting and analysis of cas
and cash equivalents.**

спеціальність: 6.030309 – Облік і аудит
освітньо-професійна програма – Облік і правове забезпечення агропромислового
виробництва

Випускна кваліфікаційна робота

Виконав студент групи ОПЗ-41/1
Р. Р. Івасик

Науковий керівник:
д.е.н. професор Бруханський Р. Ф.

Випускну кваліфікаційну роботу
допущено до захисту:

«___» _____ 20___ р.

Завідувач кафедри
_____ **Р. Ф. Бруханський**

ТЕРНОПІЛЬ – 2019

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ГРОШЕЙ ТА ЇХНЬОГО ОБІГУ ..	6
1.1. Ідентифікація сутності грошей та їхнього обігу	6
1.2. Система нормативно-правового регулювання грошового обігу	14
1.3. Науково-теоретичні основи обліку і аналізу грошових коштів та їх еквівалентів	32
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 1	41
РОЗДІЛ 2. МЕТОДОЛОГІЯ ОБЛІКУ Й АНАЛІЗУ ГРОШОВИХ КОШТІВ ТА ЇХ ЕКВІВАЛЕНТІВ	42
2.1. Первинний облік грошових коштів та їх еквівалентів	42
2.2. Синтетичний та аналітичний облік грошових коштів та їх еквівалентів.	60
2.3. Методика аналізу грошових коштів та їх еквівалентів.	65
ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 2	81
ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ	82
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	87
ДОДАТКИ	94

ВСТУП

Актуальність теми. Грошові кошти та їх еквіваленти, як найліквідніші активи, є одним із важливих елементів ринкової економіки. Гроші є тією категорією, яка завжди була актуальною в економічній науці, оскільки в процесі руху грошей найбільше реалізуються потреби суб'єктів бізнесу. Саме через грошові кошти та їх функції кожний суб'єкт реалізує свої інтереси, тому грошова система і визначає взаємозв'язок між виробництвом, обміном, розподілом та споживанням.

Вагомість інформації про рух грошових коштів зумовлюється необхідністю надання користувача повної та неупередженої інформації про фінансовий стан, результати діяльності підприємства та рух грошових коштів для прийняття ними рішень.

Використання достовірної інформації про рух грошових коштів мотивує якість управлінських рішень, позитивно впливає на поточний і перспективний фінансовий стан підприємства.

Діяльність підприємств в умовах ринкової економіки передбачає постійний рух грошових коштів, тому їх потрібно розглядати як один з найважливіших ресурсів і результатів діяльності підприємства. При цьому значення та роль обліку грошових коштів помітно підвищуються із розширенням міжнародних економічних відносин України. Однак багато підприємств приділяють надто мало уваги аналізу ефективності та правильності організації обліку грошових коштів, що й актуалізує вибір теми дослідження.

Мета та завдання дослідження. Метою дослідження є наукове обґрунтування теоретичних положень та розроблення практичних рекомендацій із вдосконалення обліку та аналізу грошових коштів для підприємства з метою підвищення результативності управління ним.

Для реалізації поставленої мети, окреслено наступні **завдання**:

- 1) ідентифікувати сутність поняття «гроші»;

2) охарактеризувати систему нормативно-правового регулювання грошового обігу;

3) висвітлити науково-теоретичні основи обліку і аналізу грошових коштів та їх еквівалентів;

4) дослідити первинний облік грошових коштів та їх еквівалентів;

5) розглянути синтетичний та аналітичний облік грошових коштів та їх еквівалентів;

б) з використанням фактографічної інформації провести комплексний (порівняльний, вертикальний, горизонтальний, факторний, коефіцієнтний) аналіз грошових потоків підприємства;

7) уточнити шляхи вирішення окремих організаційних, методичних та інформаційних проблем аналізу грошових потоків підприємства.

Предмет дослідження. Предметом дослідження є система обліку та аналізу грошових коштів на підприємстві.

Об'єкт дослідження. Об'єктом дослідження є організаційно-методичні особливості обліку і аналізу операцій із грошовими коштами в ПАТ «Укртелеком», м. Київ, бульв. Т. Шевченка, 18.

Практичне значення отриманих результатів полягає у можливості застосування на практиці запропонованих рекомендацій щодо вдосконалення методики обліку і аналізу грошових потоків, що сприятиме підвищенню ефективності використання грошових коштів у процесі управління ними. Основними елементами практичного значення дослідження є: 1) уточнення методики аналізу руху грошових коштів з виділенням етапів, методів, прийомів і процедур на основі річної фінансової звітності підприємства, що сприятиме скороченню часу на виявлення відхилень і помилок та ефективність використання грошових коштів; 2) системний підхід до аналізу, який базується на поетапному дослідженні грошових потоків і реалізується через визначення показників ділової активності та моніторингу фінансових коефіцієнтів, що забезпечує виявлення слабких місць та тенденцій руху грошових потоків. У перспективі це сприятиме зменшенню ризику втрати

платоспроможності та підвищенню рівня ефективності управління грошовими коштами підприємства.

Апробація результатів випускної кваліфікаційної роботи. Основні теоретичні положення і результати наукового дослідження апробовані у межах Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів і молодих вчених «Розвиток науки та бізнесу в умовах глобалізації», проведеної на базі Тернопільського національного економічного університету 15 травня 2019 р.

За результатами участі у конференції опубліковано тези доповіді:

Івасик Р. Р. Проблеми обліку й аналізу грошових коштів та їх еквівалентів. Тези доповідей Всеукраїнської науково-практичної конференції студентів і молодих вчених «Розвиток науки та бізнесу в умовах глобалізації» (15 травня 2019 р.). Тернопіль: Осадца Ю. В., 2019. С. 128-130.

(Науковий керівник – д.е.н., проф. Бруханський Р. Ф.).

Обсяг і структура бакалаврської роботи. Бакалаврська робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, додатків і списку використаної літератури. Робота містить 11 таблиць, 13 рисунків та додатки. Список використаної літератури налічує 71 найменування.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ГРОШЕЙ ТА ЇХНЬОГО ОБІГУ

1.1. Ідентифікація сутності грошей та їхнього значення в суспільстві

Тема грошей є актуальною завжди і у всіх галузях сучасної економіки, так як щодня ми всі стикаємось з грошима. Гроші для багатьох людей складають основну ціннісну міру і є загальним еквівалентом, гроші, можливо, поміняти на будь-який товар, роботу, послугу, або нематеріальні блага, вони використовуються як посередник, який робить процес ринкового обміну більш зручним та доступним.

Гроші є загальним еквівалентом обміну. Вони виконують роль міри вартості, засобу обігу та накопичення багатства людей. В економічній літературі виділяють дві основні концепції походження грошей: раціоналістичну та еволюційну. Відповідно до раціоналістичної концепції, люди в певний час домовилися про запровадження грошей. Відповідно до еволюційної концепції, гроші виникли стихійно в результаті розвитку обміну [34, с. 93]. Більшість економістів є прихильниками другого підходу.

Гроші пройшли тривалий шлях розвитку перш, ніж набули сучасних форм. В історії еволюції грошей можна виділити появу товарних, металевих, паперових та банківських грошей. У період зародження товарної економіки роль грошей виконували певні товари – спочатку це були предмети першої необхідності, а пізніше – предмети розкоші. На зміну товарним грошам прийшли металеві – у формі зливків металу, а згодом – у вигляді монет. Товарні і металеві гроші називають повноцінними, оскільки вони мали реальну внутрішню вартість.

З часом на зміну металевим прийшли паперові гроші. Спочатку вони обмінювалися на золото, але пізніше цей обмін припинився. Сьогодні паперові гроші (банкноти) випускає в обіг центральний банк країни.

Поряд з готівкою у сучасній економіці використовують безготівкові гроші. Вони існують у вигляді спеціальних записів на банківських рахунках. Банки емітують ці гроші на основі кредитування реальної економіки. Технологія банківських розрахунків постійно вдосконалюється. Сьогодні широко розповсюджені так звані електронні гроші, що дають змогу здійснювати платежі через комп'ютерну мережу.

Паперові і банківські гроші – це неповноцінні гроші, оскільки вони не мають внутрішньої товарної вартості. Їх ще називають кредитними грошима. До кредитних грошей ще відносяться чеки, векселі та інші квазі-гроші.

У банківській сфері, абсолютно нову роль відіграє трансформація заощаджень в інвестиції. А розвиток кредитних відносин сприяє економії часу і праці для суб'єкта економічних відносин, а також підвищення доступності фінансових послуг для населення.

Гроші сьогодні можуть обслуговувати різноманітні платіжні відносини, які включають і трудові. Ця функція в основному і забезпечила широкий розвиток кредитної системи. Гроші на світовому ринку можуть забезпечувати переміщення капіталу між країнами. Гроші можуть обслуговувати реалізацію і виробництво суспільного капіталу через систему грошових потоків між сферами господарства, галузями виробництва та регіонами країни. Дані потоки організовують держава, господарюючі суб'єкти і частково – окремі особи [71, с. 144].

У сучасних ринкових умовах ефективність застосування валюти залежить багато в чому від стійкості її грошової одиниці, від сталості курсу і наявності тенденції до його підвищення.

Роль грошей в сучасному інноваційному світі, можна порівняти з генетичним кодом в області життя. Але якщо генетичний код – це створення природи, то гроші – людське створення, це і є одним з головних проявів його геніальності.

Серед основних функцій грошей в суспільстві можна виділити наступні: по-перше, гроші можуть регулювати виробництво; по-друге, гроші – це

регулятор споживання; по-третє, гроші як вимірювач суспільної корисності людини; по-четверте, гроші як стимулятор науково-технічного прогресу, в п'яте, екологічна функція грошей. Основні види сучасних грошей: банкнота, електронні гроші, чеки, кредитні картки.

Сьогодні в ринковій економіці багато послуг, товари, природні ресурси і здатність людей до праці набувають грошової форми. Зовсім інша роль грошей на відміну від грошей простого товарного виробництва полягає в перетворенні їх в грошовий капітал, або самозростаючу цінність. Сьогодні, як і раніше гроші відіграють певну роль в суспільстві, але вона відрізняється від ролі грошей минулих періодів. Роль грошей в сучасному суспільстві показано на рис.1.1.

Рис. 1.1. Роль грошей в сучасному суспільстві

Розвиток грошових відносин посприяв розвитку банківської справи, торгівлі, а так само простимулював бізнесменів і підприємців до розширення сфери виробництва товарів, збільшення асортименту товарів і послуг. Сутність грошей можна визначати виходячи з різних підстав. Найпоширеніші підходи такі:

1) на основі товарного походження (історії виникнення грошей) - марксистський підхід. З цієї точки зору гроші представляють собою особливого роду товар, призначений для використання в якості загального еквівалента для інших товарів;

2) на основі функцій, які виконуються грошима. З цієї позиції гроші - інструмент, за допомогою якого в ринковій економіці вирішуються проблеми товарного господарства. Історично існували різні інструменти, покликані виконувати ці функції, але серед всіх цих альтернатив закріпилися і зайняли провідне становище тільки такі інструменти, які найбільш оптимально відповідали ринковим функціям;

3) на основі загальних властивостей, якими характеризується внутрішній зміст, незалежно від конкретних і різноманітних видів і форм. У грошах виражаються виробничі відносини, інакше кажучи, гроші являють собою категорію, якій характеризується вся сукупність економічних відносин, що виникають і розвиваються між людьми, залученими в процес суспільного виробництва. У міру розвитку товарного виробництва елементом, що об'єднує суб'єкти ринку в цілісний відтворювальний процес, стали саме гроші. Грошові потоки являють собою основу руху ресурсів в області грошово-кредитних, фінансових відносин, завдяки їм можна досягти макроекономічної рівноваги. Гроші мають контролюючі та регулюючі функції в процесах виробництва товарів і послуг, а також їх розподілу.

Визначення сутності поняття «гроші» постійно еволюціонує. Трансформація уявлення про гроші відбувається під впливом появи нових механізмів їх емісії, збереження та передачі. Тому в цьому понятті науковці виокремлюють різні аспекти.

Так, у «Сучасному економічному словнику» гроші описано як «економічна категорія, що означає специфічний товар, який виконує у суспільстві роль загального еквівалента»[66, с. 58]. У «Економічній енциклопедії» вказано, що «в умовах товарного виробництва гроші є засобом обміну, мірою вартості, засобом збереження вартості» [19].

Різнопланові визначення сутності грошей дають також і вітчизняні економісти. Так, А. Задоя та Ю. Петруня вказують, що гроші є «загальновизначеним у економічних відносинах засобом обміну», а з врахуванням функції грошей є «будь-яким товаром, який функціонує в якості обігу, міри вартості та засобу збереження вартості» [24, с. 164].

Аналізуючи сутність електронних грошей економісти наводять свої визначення. М. Д. Алексеєнко визначає електронні гроші як «різновид кредитних грошей, які являють собою одиниці вартості, що зберігаються на відповідному електронному пристрої, приймаються як засіб платежу на користь емітента та інших юридичних і фізичних осіб і є грошовими зобов'язаннями емітента» [1].

Є. В. Горюков характеризує їх як «нову форму кредитних грошей, які представлені у вигляді електронних імпульсів на технічному пристрої і виконують в сукупності функції міри вартості, засобу обігу, засобу платежу, засобу накопичення, а також функцію світових грошей» [15, с.7].

Ш. П. Егіазарян описує електронні гроші як «нову форму кредитних грошей, що задовольняють усім основним їх властивостям, а саме: обіговості, відсутності прямого зв'язку з банківським рахунком, відсутності клірингу і універсальності у використанні» [18].

В Енциклопедичному словнику економіки та права електронні гроші характеризують як «Платіжні засоби, представлені і обертаються в електронному вигляді, оборот яких гарантує анонімність сторін, що беруть участь в розрахунках: безготівкові розрахунки між продавцями і покупцями, банками та їх клієнтами, здійснювані за допомогою комп'ютерної мережі, систем зв'язку з застосуванням засобів кодування інформації та її автоматичної обробки» [20].

Основні властивості грошей:

- 1) представляють собою високоліквідний актив;
- 2) мають певну фіксовану номінальною вартістю;
- 3) характеризуються законодавчо забезпеченою всезагальністю;

- 4) мають властивість стандартизованості (або взаємозамінності: якісна відповідність будь-якої грошової одиниці іншій грошової одиниці);
- 5) впізнаваність;
- 6) подільність;
- 7) придатність для зберігання (портативність, транспортабельність і довготривалість) [38].

Таким чином, в даний час гроші відіграють важливу роль, це можна простежити, аналізуючи функції грошей. Сьогодні варто звернути увагу на гроші, перш за все як на грошовий капітал і інструмент регулювання економіки, у зв'язку з тим, що саме за допомогою розвитку кредитних відносин може відбутися велике ускладнення не тільки структури, але і сутності грошей, а так само зростання функціональних ознак, ускладнення якісних характеристик. Гроші – це особливий показник стану економіки країни в цілому, саме з цієї причини для держави особливо важливо розробляти ефективну грошово-кредитну політику.

Сучасний етап еволюції грошей пов'язаний із розвитком віртуальної економіки як частки глобальної економічної системи, основу якої становить інтерактивний бізнес на основі інформаційних технологій. Розвиток нових форм грошей відбувається завдяки активізації та поглибленню інформаційної сфери та інформаційного суспільства. За таких умов і впливу технологічних інновацій набуває нового змісту економічна наука, суттєві зміни відбуваються в усіх сферах економічної діяльності, в тому числі у фінансовому секторі. Проявом таких змін є поступове перенесення трансакцій в електронний формат, поява нових засобів платежу, новітніх платіжних інструментів і систем. Саме у сфері платіжних і розрахункових систем останнім часом відбувається найшвидше впровадження інновацій, при цьому чимало з них є дискусійними з позиції нормативного регулювання та практичного використання. Зокрема, пильну увагу з боку центральних банків і міжнародних фінансових установ привертає така фінансова інновація, як електронні гроші.

Теоретичні засади безготівкових розрахунків, побудови та функціонування національної платіжної системи України набули розвитку і розширені дослідженнями таких вітчизняних учених, як Б. Івасів, В. Кравець, І. Лютий, О. Махаєва, В. Міщенко, С. Міщенко, А. Мороз, М. Савлук, П. Сенищ, Т. Смовженко. Проте аналіз наукових публікацій свідчить, що, незважаючи на визнання високого інноваційного потенціалу електронних грошей, є потреба в поглибленні теоретичного підґрунтя єдності розуміння категоріального апарату і систематизації накопиченого досвіду. Не сформовані та потребують подальших досліджень питання емісії, використання та регулювання електронних грошей – феномену, який утворює новий сектор грошового обігу, змінює філософію грошових відносин та певною мірою загрожує традиційній монетарній системі.

Слід зазначити, що у своєму розвитку електронні гроші пройшли кілька етапів, головною ознакою яких було виникнення їх нових видів та зміна механізму функціонування. Нині можемо провести типологізацію електронних грошей:

- за видом носія – засновані на банківському рахунку (пластикова картка, електронний чек, електронний гаманець) і мережеві / програмні;
- за функцією управління грошових систем – централізовані, децентралізовані та мобільні субсистеми;
- за формою обігу – безготівкові та готівкові.

Зокрема, Ш. Егізарян визначив такі чинники їх типологізації: сфера обігу, носій вартості, кількість емітентів, ліміти оперування, анонімність платежів, валюта операції [17, с. 50].

До особливих характеристик віртуальної валюти слід віднести такі:

- забезпечення унікальності коду «електронних монет», які не можуть бути використані двічі;
- висока швидкість і повна анонімність процесу трансакції;
- висока захищеність фінансових операцій, відсутність фінансової цензури та зовнішнього втручання у систему обігу;

– високий рівень волатильності ціни.

Таким чином, розвиток інформаційного суспільства та віртуальної економіки спричинив появу нових форм грошей, проте ймовірність лише виникнення деяких із них на фінансовому ринку нині є значно вищою, ніж ймовірність їхньої життєздатності та практичного використання. Прикладом цього є віртуальна валюта – фінансова інновація з високим ступенем новизни, що в перспективі може призвести до радикальних змін у сфері грошових відносин. Поява віртуальної валюти підтверджує теоретичні дослідження багатьох учених щодо неминучості еволюції грошей. Це зумовлює важливі зміни в грошовій і платіжній системах, спонукає традиційні фінансові інститути до адаптації та розвитку, внаслідок чого слід очікувати системні зміни у фінансовій моделі сучасного суспільства. У зв'язку з цим відкритим залишається питання впливу політики глобальних кредитно-фінансових установ на її майбутнє.

1.2. Система нормативно-правового регулювання грошового обігу

Система нормативно-правового регулювання грошового обігу, так само як і система банківського права, складається з декількох рівнів. На першому рівні, безумовно, є норми Конституції України, другий рівень – закони, а третій – підзаконні нормативні та правові акти – інструкції, положення, накази тощо. Схема нормативно-правового регулювання грошового обігу наведена на рис. 1.2.

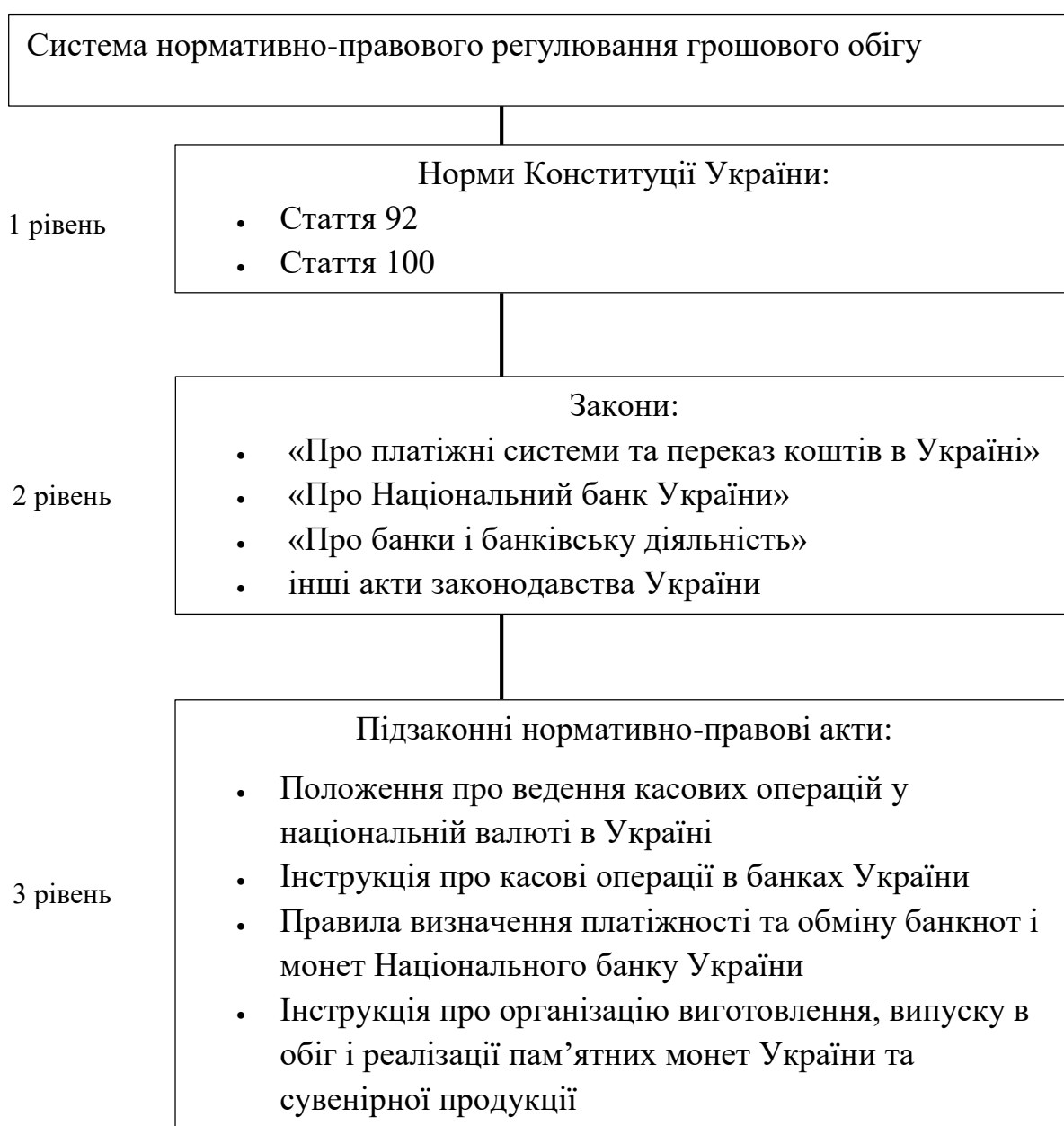

Рис. 1.2. Схема нормативно-правового регулювання грошового обігу

Важливу роль у організації грошового обігу відіграють норми Конституції України. У ст. 92 вказано, що принципи створення та функціонування грошового ринку, статусу національної валюти, а також статусу іноземних валют на території України встановлюються виключно законами України [29].

У ст. 100 Конституції України передбачено, що основні принципи грошово-кредитної політики і контроль за її виконанням покладені на Раду Національного банку України.

Конституція України також передбачає, що офіційною валютою України є гривня, а основною функцією Національного банку України є забезпечення стабільності грошової одиниці України [29].

Закон України від 5 квітня 2001 року «Про платіжні системи та переказ коштів в Україні» відіграє важливу роль у встановленні правових засад відносин між суб'єктами господарювання і банками щодо функціонування банківських рахунків та порядку переказу коштів. Саме цей Закон визначає загальні принципи функціонування платіжних систем в Україні, поняття та загальний порядок здійснення грошових переказів в межах України та відповідальність суб'єктів, захист інформації при переказі грошей.

Цей закон передбачає, що загальні принципи функціонування платіжних систем в Україні, відносини у сфері грошових переказів регулюються Конституцією України, законами України «Про Національний банк України», «Про банки і банківську діяльність», інші акти законодавства і нормативно-правові акти Національного банку України, а також Єдині правила та звичаї документарних акредитивів Міжнародної торгівельної палати, Єдині правила з інкасо Міжнародної торгівельної палати, Єдині правила по договірним гарантіям Міжнародної торгівельної палати та іншими міжнародними правовими документами щодо переказу коштів [52].

Слід зазначити, що специфічний механізм реалізації грошово-кредитної політики наведено в розділах IV і V Закону України «Про Національний банк України». У ст. 25 цього Закону зазначено, що основними

економічними інструментами та методами грошово-кредитної політики є регулювання обороту грошової маси шляхом:

- 1) визначення і регулювання норм обов'язкових резервів для не державних (комерційних) банків;
- 2) відсоткової політики;
- 3) рефінансування комерційних банків;
- 4) управління золотовалютними резервами;
- 5) операції з цінними паперами (окрім цінних паперів корпоративних прав), включаючи казначейські векселі, на відкритому ринку;
- 6) регулювання імпорту і експорту капіталу;
- 7) випуск власних боргових зобов'язань та операції з ними [38].

Національний банк здійснює чітке розмежування територій готівкового та безготівкового обігу на території України, що має важливе значення для нормативного регулювання готівкового обігу.

Основними нормативними документами, прийнятими Національним банком України у цій сфері, є:

- Положення про ведення касових операцій в національній валюті в Україні, затвердженого Постановою Правління Національного банку України від 29 грудня 2017 року № 148 (із змінами, внесеними згідно з Постановою Національного банку № 54 від 24 травня 2018 року). Дане Положення розроблено відповідно до статті 33 Закону України «Про Національний банк України», яке визначає порядок ведення операцій в касі у національній валюті України підприємствами або підприємцями а також окремі питання, пов'язані з організацією роботи банків з готівкою;

- Інструкція про ведення касових операцій банками в Україні, затверджена рішенням Правління НБУ від 25 вересня 2018 року № 103 (із змінами, внесеними згідно з Постановою НБУ № 34 від 06 грудня 2019 року);

- Правила визначення платіжних ознак та обміну банкнот, розмінних та обігових монет національної валюти України, затверджені рішенням Правління Національного банку України від 3 грудня 2018 року № 134;

- Інструкція про організацію виготовлення, випуск в обіг і реалізацію пам'ятних та інвестиційних монет України, сувенірної продукції, затверджена рішенням Правління Національного банку України від 22 червня 2012 року

№ 1044/21356 (із змінами внесеними згідно з Постановою Національного банку № 121 від 15 листопада 2018 року).

Вони визначають загальні підходи до здійснення операцій з касою, порядок прийняття та видачі готівки з кас підприємств чи організацій з використанням необхідних документів для виконання таких операцій (касові ордери, касові книги тощо), відповідають за безпеку цінностей, контроль за дотриманням касової дисципліни, встановлення відповідальності суб'єктів господарювання за порушення дисципліни тощо.

Важливою також є роль Національного банку України у регулюванні грошового обігу. Грошова система створюється державою в особі уповноважених органів і має нормативно-правовий характер. Визначальну роль у організації і функціонуванні державної грошової системи відіграють Верховна Рада України, Кабінет Міністрів України та Національний банк України.

Стаття 2 Закону «Про Національний банк України» встановлює, що Національний банк України є головним банком нашої країни, спеціальним центральним органом державного управління.

Правовий статус Національного банку України є винятковим: з одного боку, НБУ є органом державного управління, і йому надається Конституцією України та законами широкі повноваження щодо управління грошовою системою України, а з іншого боку, НБУ є юридичною особою, яка має право укладати цивільні та правові угоди з державою і комерційними банками, тобто НБУ має подвійний правовий характер. НБУ управляє грошовими операціями за допомогою адміністративних методів за допомогою владних приписів і економічних методів, шляхом укладання різних угод і операцій з комерційними банками.

Методи адміністративного управління НБУ спрямовані на поліпшення монетарних і грошових відносин, захист інтересів клієнтів всіх державних і комерційних банків, як фізичних, так і юридичних осіб [14, с. 368].

У ст. 7 Закону України «Про Національний банк України» вказуються функції НБУ. Стаття 61 цього Закону встановлює, як НБУ здійснює свої наглядові та регуляторні функції шляхом здійснення повноважень, зазначених у статті.

У ст. 5 Закону України «Про Національний банк» зазначається, що отримання прибутку не є метою банку.

Хоча Національний банк України є економічно незалежним органом і сплачує до Державного бюджету суму перевищення доходів над витратами за його оцінкою, у разі перевищення витрат над доходами дефіцит відшкодовується за рахунок державного бюджету наступного року. Тобто держава виступає за роботу Національного банку України, хоча останнім часом у законах про Державний бюджет Верховна Рада України дає завдання НБУ відрахувати певну суму до Державного бюджету, яка не повністю відповідає економічній незалежності головного банку країни.

Національний банк, як емісійний центр країни, має повноваження щодо організації і регулювання грошового обігу в Україні, тобто встановлює правила видачі в обіг, зберігання та вилучення готівки з обігу, визначає порядок ведення операцій з касою для банків, підприємств та організацій [4, с. 118-119]. Особливу роль у реалізації грошово-кредитної політики держави відіграє Національний банк України, який відповідно до ст. 33 Закону України «Про Національний банк України» здійснює наступні повноваження щодо організації грошового обігу: виробництво і зберігання банкнот і монет; створення резервних фондів банкнот та монет; встановлення номіналу, систем захисту, платіжних знаків і оформлення банкнот; встановлення порядку заміни пошкоджених банкнот та монет; встановлення правил видачі в обіг, зберігання, транспортування, вилучення та збору готівки; визначення вимог щодо технічного стану та організації безпеки приміщень банківських

установ; визначення порядку здійснення касових операцій для банків, інших фінансово-кредитних установ, підприємств та організацій.

Національний банк має монопольне право випускати національну валюту та вести її обіг. Він володіє не тільки ексклюзивним правом вводити в обіг (емісію) гривні та обмінні монети, організацію їх обігу, а й вилучення з обігу.

Відповідно до чинного законодавства (стаття 40 Закону України «Про Національний банк України») Національний банк України встановлює правила, форми та стандарти розрахунків банків та інших юридичних та фізичних осіб у господарському обігу України з використання як паперових, так і електронних документів і грошових коштів, здійснює координацію розрахунків організації, санкціонування розрахункових операцій і розрахунків за допомогою електронних документів. НБУ передбачає впровадження міжбанківських розрахунків через свої установи, дозволяє здійснювати міжбанківські розрахунки через прямі відносини не державних банків та через власні розрахункові системи [22].

Готівковий і безготівковий грошові обороти органічно зв'язані між собою, що реалізується через перехід однієї форми в іншу.

Раціональна організація грошового обігу та диференціація грошових потоків на підприємстві повинна передбачати врахування як тактичних, так і стратегічних пріоритетів. З тактикою у вітчизняному бізнесі все гаразд, а от стратегія розвитку в більшості випадків менеджерами ігнорується.

Різні типи стратегій, що виділяються на основі організаційних рівнів підприємства, і як наслідок, різні види стратегічних рішень, які приймають на кожному з них, зумовлюють необхідність розробки окремих підходів для їх успішної реалізації на підприємстві, що в цілому сприятиме побудові ефективно діючої системи менеджменту [5, с. 167].

Національний банк України організовує грошові потоки в країні, які поряд з безготівковими розрахунками є невід'ємною частиною загального грошового обігу і являє собою сукупність платежів, що здійснюються

готівкою. Загалом, використання грошових коштів у функції засобів обігу та виплати в більшості країн Європи є обмеженим. Там основна частина платежів (92-96%) здійснюється без використання готівки і лише невелика частина (4-8%) - готівкою. Структура платежів у країнах Європи наведена на рис.1.3. В Україні ж ситуація майже протилежна, тобто основна частина платежів (55-60%) проводиться з використанням готівки і невелика частина (40-45%) – без використання готівки. Структура платежів в Україні наведена на рис.1.4.

Рис. 1.3. Структура платежів у країнах Європи

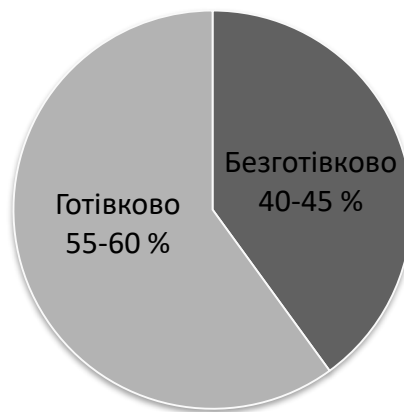

Рис 1.4. Структура платежів в Україні

Чинні закони та положення про рух грошових коштів та порядок здійснення готівкових операцій для підприємств та організацій можуть

змінюватися та вдосконалюватися залежно від певних економічних умов господарюючих суб'єктів, які регулюються законами та правилами, ухваленими в установленому порядку відповідними міністерствами та відомствами.

Організація готівкового обігу також передбачає постійне дотримання правил прийняття, зберігання та використання готівки. Підприємства, установи, організації і фізичні особи-підприємці, які мають поточні рахунки в комерційних банках, мають зберігати свої вільні кошти.

Зберігання грошей підприємств та організацій у банківських установах створює умови для концентрації готівки в банківському секторі, забезпечення їх ефективного використання в обігу, забезпечення їх збереження, сприяє підвищенню ефективності у задоволенні потреб суб'єктів господарювання для здійснення своїх регулярних платежів та запобіганню зловживання в момент витрачання готівки.

З метою зведення до мінімуму грошових оборотів (наприклад, внесення грошових коштів до банку і в той же час отримання їх з нього) господарюючим суб'єктам дозволяється залишати свої кошти у касах у встановлених межах, а також використовувати для відповідних бізнес-потреб грошову виручку (за винятком коштів з виплати заробітної плати і дивідендів).

Ліміт грошового залишку в касі щорічно встановлюється суб'єктами господарювання на підставі поданих заявок до комерційних банків у встановленому вигляді і, якщо необхідно (є запити клієнта), може бути переглянуто протягом року. У разі відсутності цих розрахунків установи банків самостійно встановлюють такі обмеження суб'єктам господарювання у розмірі одного неоподаткованого мінімуму доходів громадян [13, с. 184, 185].

Надлишкові грошові кошти в кінці робочого дня підприємства і організації зобов'язані передавати в касу банків для зарахування на поточні рахунки, відкриті в них, у порядку та строки, узгоджені з відповідною

установою банку. У цьому випадку підприємства і організації, які мають постійний грошовий дохід (а це в основному підприємства, пов'язані з обслуговуванням населення), встановлюють ліміти грошових коштів залежно від термінів їх надходження:

- ті, хто щодня здають виручку (через інкасацію або вечірню касу) – у кількості, необхідній для забезпечення нормальної роботи наступної інкасації та вечірньої каси) – у межах середньоденних надходжень.

Для інших суб'єктів господарювання, які мають грошові надходження (касові надходження), встановлюються ліміти грошових потоків залежно від узгоджених строків надходження виручки (але не рідше одного разу на п'ять днів). Отже, якщо виручка здається один раз на чотири дні (на значній відстані від підприємств банку), розмір встановленого ліміту повинен бути приблизно рівним середньому доходу за чотири дні.

Якщо деякі підприємства, установи та організації (це, звичайно, бюджетні), за винятком коштів, отриманих від банку на конкретні потреби (заробітна плата, пільги, стипендії), не мають всіх інших грошових надходжень, тоді ліміт грошових коштів встановлюють у межах середньоденної видачі готівкою (без урахування зазначених вище витрат). Суб'єкти господарювання (крім тих, що стосуються обслуговування населення) такі ліміти можуть встановлювати на основі середньоденного надходження або видачі грошових коштів (готівки).

У деяких випадках (Державному казначейству, комерційним підприємствам, підприємствам комунікації) банки можуть встановлювати загальні ліміти грошових коштів, в межах яких вказані суб'єкти потім коригують грошові ліміти за бюджетними організаціями, які вони обслуговують, і підпорядкованим структурним підрозділам торгівлі та зв'язку.

Якщо суб'єкт господарювання має відкриті поточні рахунки в декількох банківських установах, він визначає протягом трьох робочих днів основний поточний рахунок, при відкритті якого відповідний орган банку

встановлює ліміт на залишки коштів у касі. Суб'єкт господарювання повідомляє це іншим установам банків, де відкриваються його додаткові поточні рахунки, надаючи їм копію заявки – розрахунку із затвердженим лімітом грошових коштів (каси).

Одночасно з встановленням ліміту з метою прискорення обігу коштів та їх своєчасного надходження в касу банків визначаються терміни та порядок передачі виручки до установ банків кожному підприємству та організації за погодженням з їх керівниками. Водночас, для підприємств і організацій, розташованих в районі, де розташовані банківські установи та телекомунікаційні компанії, виручка повинна, як правило, з'являтися щодня в день їх отримання в касах, а також в місцях, де таких умови немає і сума виручки невелика (до двох неоподатковуваних мінімумів на день), - не рідше одного разу на п'ять днів [31, с. 54-56].

Готівкові кошти, які надходять на рахунки вчасно, узгоджені з установою банку, можуть бути розміщені у щоденних та вечірніх касових відділеннях установ банків, інкасаторами Національного банку України, у об'єднаних касах підприємств та організацій для подальшого переходу до відповідних установ банків, а також комунікаційних компаній для передачі на рахунки в установах банків. Підприємства та організації можуть утримувати вище встановлених лімітів готівку для виплати заробітної плати, винагороди, допомог всіх видів, компенсації, пенсії, стипендії, відрядних, дивідендів, премії протягом трьох робочих днів (для колгоспів, залізничних підприємств, органів виконавчої влади сільських рад – протягом п'яти робочих днів).

Для того, щоб сприяти максимальному та своєчасному здаванню виручки суб'єктами господарювання та їх дотриманням ліміту готівки, комерційні банки повинні забезпечити роботу вечірніх кас протягом робочих, вихідних та державних свят.

Розрахунки та платежі між юридичними та фізичними особами-суб'єктами господарювання можуть здійснюватися як в безготівковій, так і в

готівковій формі. Видача готівки з власних банківських рахунків здійснюється установами банків без будь-яких обмежень, без будь-яких вимог щодо надання обґрунтованих документів для цієї мети. Грошові кошти, надані цими особами, можуть бути отримані для будь-яких ділових цілей клієнта в межах коштів, що знаходяться на їхніх банківських рахунках.

При здійсненні грошових розрахунків підприємства, установи та організації та фізичні особи-суб'єкти підприємницької діяльності між собою, а також з громадянами-продавцями зобов'язані надавати клієнтам бухгалтерські звітні документи (податкову накладну, рахунок-фактуру, товарний чи касовий чек, квитанції, акти виконаних робіт чи наданих послуг тощо), які підтверджують виконану платником видачу готівки за товари (роботи, послуги).

У сфері торгівлі та обслуговування населення усі розрахунки з громадянами готівкою повинні здійснюватися через електронні касові апарати. У разі виникнення несправностей ЕКА та в певних напрямках підприємницької діяльності, визначених Міністерством економічного розвитку і торгівлі України та Державною фіскальною службою, дозволено відповідним суб'єктам господарювання використовувати товарно-касові книги для обліку реалізованої продукції (робіт, послуг) [28, с. 203-204].

Відповідно до чинного Порядку ведення касових операцій, їх реєстрація здійснюється на підставі єдиних стандартних документів (касових ордерів, касових книг тощо), форма яких застосовується у всіх підприємствах, установах і організаціях, незалежно від їх відомчої підпорядкованості та форм власності.

Прийом готівки касирами підприємств здійснюється на прибуткових касових ордерах з підписом головного бухгалтера або уповноваженої ним особи. Прийом грошей повинен підтверджуватись квитанцією з однаковими підписами, а також підписом касира, завіреним печаткою касиром.

Зняття готівки з кас підприємств здійснюється видатковими касовими ордерами або іншими документами (платіжними відомостями, рахунками

тощо). Документи для видачі коштів підписуються директором і головним бухгалтером підприємства або уповноваженими ними особами.

Для здійснення грошових розрахунків кожна організація повинна мати касу – це спеціально обладнане й ізольоване приміщення, призначене для приймання, видачі та тимчасового зберігання готівки. Всі готівкові кошти на підприємствах зазвичай зберігаються в тугоплавких металевих шафах, а в деяких випадках в комбінованих і звичайних металевих шафах, які після роботи каси замикаються ключем і опечатуються.

З метою підвищення безпеки грошових коштів на підприємствах Порядок ведення касових операцій в національній валюті в Україні окремою заявкою містить рекомендації щодо забезпечення безпечного зберігання коштів при їх зберіганні та транспортуванні [45].

Установи банку також мають право отримувати від підприємств та організацій дані про їх грошовий оборот за джерелами доходу та цілі витрачання грошей. Крім того, виконання положень цих документів також контролюється державною фіскальною службою, фінансовими органами, державною аудиторською службою, органами МВС.

Нормативне регулювання безготівкового обігу здійснюється як на підставі вже зазначених мною нормативних актів, але насамперед на підставі Інструкції «Про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті», затвердженої рішенням Правління Національного банку України від 29 березня 2004 р. № 377/8976 із змінами, внесеними згідно з Постановою Національного банку № 23 від 28 січня 2019 року.

Інструкція встановлює загальні правила, види та стандарти розрахунків юридичних та фізичних осіб і банків у грошовій одиниці України, які здійснюються за участю банків. Вимоги цієї Інструкції поширюються на всіх учасників безготівкових розрахунків, а також на колекторів, які здійснюють обов'язкове списання коштів з рахунків цих учасників.

Слід зазначити, що збільшення використання безготівкових розрахунків, тобто без участі грошових коштів у формі готівки через

перерахування коштів з рахунку платника (покупця) в установу банку на рахунок одержувача (продавця), дозволяє:

- значно знизити витрати, пов'язані з розрахунками у грошовій формі,
- мінімізувати кількість грошей в обігу;
- раціональне використання тимчасово вільних коштів на банківських рахунках для надання кредитів суб'єктам господарювання, які цього потребують;
- значно прискорити розрахунки в результаті впровадження новітніх засобів електронної комунікації;
- посилити контроль за виконанням договірних зобов'язань як одержувачів грошей так і платників [45, с. 70-72].

Таким чином, особливістю безготівкових розрахунків є те, що учасники безготівкових розрахунків відкривають рахунки у порядку, встановленому нормативними актами Національного банку з питань відкриття та використання рахунків, а також рахунків для обліку коштів у розрахунках за певними операціями (акредитиви, розрахункові чеки тощо).

Кошти з банківських рахунків клієнтів списуються тільки за дорученням власників таких рахунків (включаючи договірне анулювання коштів відповідно до глави 6 Інструкції) або на підставі платіжних вимог в випадку примусового списання відповідно до глави 5 Інструкції «Про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті».

Платник має право в будь-який час до списання платежу з рахунку вивести з банку, що обслуговує його, платіжні доручення у порядку, встановленому внутрішніми правилами банку. Платіжні доручення вилучаються лише в повному обсязі [43].

Забезпечення стабільного грошового обігу, як основне завдання НБУ визначеного Конституцією України, має знайти шляхи вдосконалення правової бази. Механізм регулювання грошового обороту закладено в монетарній політиці, яка розробляється центральним банком країни. Монетарну політику відповідно до Закону України «Про Національний банк

України» [51] слід інтерпретувати як систему заходів щодо регулювання грошового обігу та кредитування, спрямованих на економічне зростання, стримання інфляції, забезпечення стабільності гривні, забезпечення зайнятості населення, регулювання платіжного балансу для збалансування та задоволення попиту населення на гроші.

Правові питання регулювання грошового обігу були проаналізовані у працях Алісова Є. О., Воронової Л. К., Гетьманцева Д. О., Заверусі І. Б., Костюченко О. А., Орилюк О. П., Савлук М. І., Селіванова А. О., Шкарупи В. К. Однак діяльність НБУ у регулюванні грошової маси в сучасних умовах розвитку банківських відносин з метою виявлення шляхів удосконалення правових заходів вимагає проведення досліджень.

Діяльність Національного банку України з регулювання грошово-кредитної політики зумовлена не тільки необхідністю стабілізації грошової маси, а й необхідністю захисту інтересів банківських клієнтів, забезпеченням роботи без ризику цілої банківської системи [27, с. 247]. Тому всі заходи центрального банку в регулюванні грошово-кредитної політики є важливими заходами, що регулюють обіг грошової маси, її структуру, параметри тощо, тобто ті елементи, які складають пропозицію грошей. Це положення може бути обрано як критерій розмежування правовідносин, що формують зміст грошово-кредитної політики держави в системі формування, розподілу і використання державних фінансових ресурсів. Механізм правового регулювання грошового обігу вимагає дослідження.

Предметом правового регулювання у сфері грошового обігу є, по-перше, відносини щодо регулювання грошово-кредитної політики як правової категорії, а по-друге, відносини щодо визначення кола суб'єктів і їх повноважень, визначення їх завдань, функцій та компетенції, і, по-третє, організаційно-правова основа формування, прийняття основних принципів грошово-кредитної політики, реалізація і контроль над її здійсненням.

Враховуючи ці елементи відносин щодо грошового обігу, за різними критеріями дослідники визначають кілька груп правових відносин:

а) з точки зору правового регулювання можна розрізняти вищі законодавчі та виконавчі органи державної влади та НБУ щодо консолідації основ грошово-кредитної політики, а також відносин під час здійснення грошово-кредитної політики;

б) щодо предмету правового регулювання, це відносини для визначення статусу Національного банку в сфері грошово-кредитної політики (завдання, функції, компетенції тощо), делегування йому повноважень при здійсненні грошово-кредитної політики. В актах, що регулюють ці відносини (головним чином акти НБУ) визначаються основні параметри грошово-кредитної політики (цілі, засоби, методи тощо);

в) характер суб'єкта правового регулювання можемо розрізняти відносини, що виникли і існують лише як складова грошово-кредитної політики (наприклад, це обов'язковий резерв коштів), та відносини, що впливають з діяльності центрального банку, а не в результаті грошово-кредитної політики, але в якій вона проводиться центральним банком (наприклад, вона займається цінними паперами або регулює імпорт чи експорт) [32, с. 87]. Групи правових відносин за різними критеріями наведено на рис.1.5.

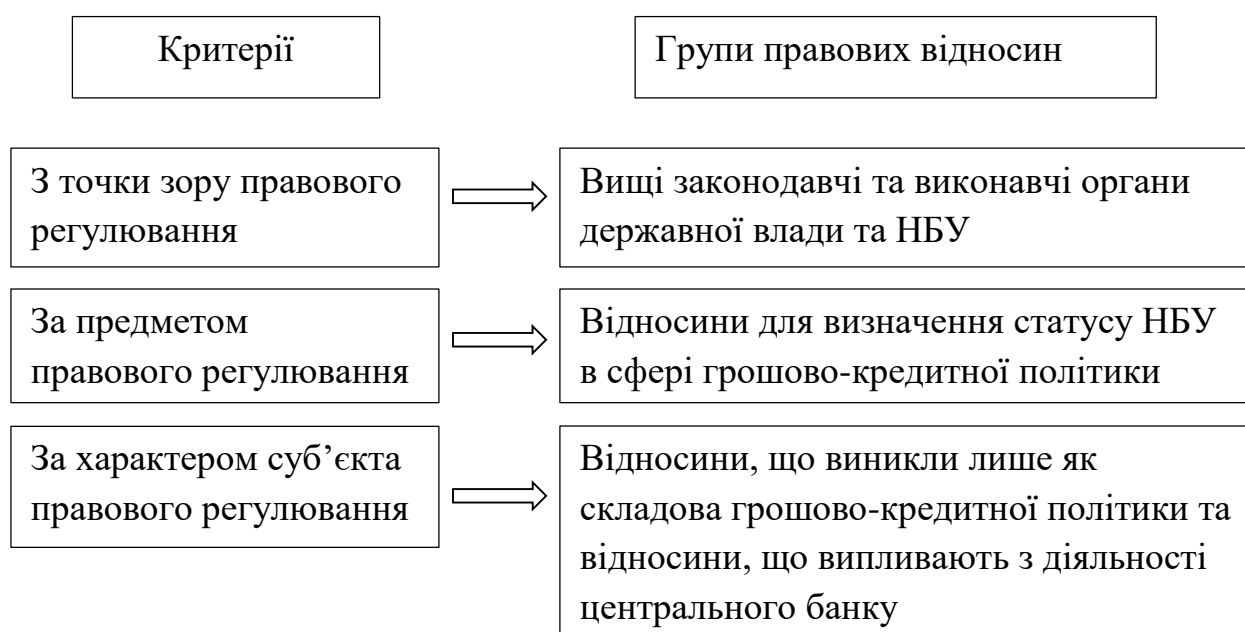

Рис. 1.5. Групи правових відносин за різними критеріями

Таким чином, грошово-кредитна політика є самостійною категорією, але засоби та методи її застосування пов'язані з банківським регулюванням (але тільки в тій частині, яка стосується регулювання грошової пропозиції). Слід зазначити, що воля суб'єктів правовими нормами не обмежена, але дані інструменти становлять термін «регулювання» [3].

З цього можна зробити висновок, що регулювання охоплює правові та економічні аспекти відносин між Національним банком та комерційними банками. Але статус Національного банку як керівного органу та його регулювання дає таким відносинам управлінський характер. Участь НБУ у цивільно-правових відносинах означає, що він регулює відносини, по-іншому НБУ просто не брав би в них участь. В таких випадках юридичне зобов'язання замінюється економічним примусом.

Методи правового регулювання відносин у сфері грошово-кредитної політики відрізняються особливим поєднанням імперативу (методу владних приписів) та диспозитивності. У ході монетарної політики Національний банк України використовує не тільки владні методи, а також ряд економічних методів регулювання, методів непрямого впливу, які по своїй природі не несуть владності приписів, а в поєднанні з іншими методами регулювання створюють деякі економічні умови, які мотивують господарюючого суб'єкта до передбаченої поведінки НБУ, що може бути навіть запланованою або спрогнозованою [27, с. 138].

Неоднорідність предмета та методів правового регулювання передбачає, те що відносини у сфері грошово-кредитної політики регулюються нормами різних галузей права. Що стосується інституту монетарної політики, то можна сказати, що її основи ще більш тісно пов'язані з інститутами фінансового права, а ніж банківського.

Грошово-кредитна політика є предметом фінансово-правового регулювання в тому сенсі, що предметом цієї галузі права є відносини, які опосередковують основні засади діяльності у сфері державних фінансових ресурсів [54].

Норми, що регулюють відносини в процесі грошового обігу, як частина грошово-кредитної політики, представляють цілісність, що відповідає ряду особливостей, притаманних фінансовому праву:

1) грошово-кредитна політика – це організаційна діяльність держави, спрямована на задоволення суспільних грошових інтересів, а об'єкт правового регулювання має виняткову матеріальну (фінансову) значимість.

2) грошово-кредитна політика проводиться у сфері грошового обігу, правове регулювання якого є одним з інститутів фінансового права.

3) у фінансовій діяльності держави регулювання грошового обігу є одним з напрямків реалізації державної політики в сфері використання державних фінансових ресурсів, що спирається на банківську систему.

4) законодавство і фінансова і юридична література відзначають, що одним з обов'язкових суб'єктів правовідносин грошового обігу є орган, наділений державними повноваженнями. Готівковий обіг яких здійснює Національний банк України відповідно до ст. 2 Закону України «Про Національний банк України».

Отже, відносини з реалізації грошово-кредитної політики не обмежуються лише відносинами НБУ з банками, які є лише посередниками, а охоплюють більш широке коло питань. Більш того, суб'єктом грошово-кредитної політики є не банки, а грошовий обіг в кількісному та якісному відношенні. Право випуску грошей має тільки НБУ. Комерційні банки та інші фінансові установи є користувачами продукту НБУ [27, с. 136].

Максимальна здатність НБУ в обігу грошей – це регулювання грошової пропозиції. Тим часом життя суспільства охоплює як попит, так і пропозицію грошей. Питання грошово-кредитної політики, зокрема грошового обігу, є питаннями надзвичайної ваги держави, рішення з цих питань може стати каталізатором соціальних процесів. Але Закон України «Про Національний банк України», який регулює відносини Верховної Ради України, Президента України та Кабінету Міністрів України з НБУ, фактично передбачає лише інформування цих органів центральним банком про основні питання

грошово-кредитної політики. Крім того, він повинен передбачати відповідальність Правління НБУ щодо інформування Ради НБУ та вищого рівня влада (а Рада НБУ, де це доречно) про найважливіші рішення, які можуть мати визначальне значення в суспільстві.

Таким чином, можна коротко сказати, що: а) грошово-кредитна політика і її складова – політика обігу грошей, повинна бути єдиною державною політикою, а не відомчою; б) основні принципи грошово-кредитної політики повинні бути прийняті тільки Верховною Радою України.

Грошово-кредитна політика здійснюється Національним банком і закріплена у Законі про цей центральний орган державного управління. Виходячи зі змісту ряду положень Конституції України, правова база для стабільного грошового обігу повинна розглядатися як національне питання, а право Національного банку України на її здійснення – як функцію, делеговану йому Верховною Радою України. Зміцнення національних принципів разом із гнучким поєднанням з принципом незалежності центробанку має стати одним з основних напрямів вдосконалення всієї системи державного управління та правового забезпечення стабільності соціального та економічного розвитку.

Аналізуючи все сказане мною вище, можна виділити головну проблему грошового обігу в Україні, яка потребує ефективного правового вирішення – перехід до безготівкового обігу. В зв'язку з цим на рівні законодавчої влади потрібно здійснити деякі заходи, а саме прийняти відповідні законодавчі акти щодо створення, наприклад, ефективної та захищеної системи розрахунків за допомогою мобільного терміналу, тим самим мінімізувати обсяг готівки. Але, такі заходи потрібно вводити поступово, щоб кількість грошей була достатньою для нормального товарообігу, оскільки як надлишок, так і нестача грошей створюють значні проблеми та ускладнення для здійснення грошового обігу.

1.3. Науково-теоретичні основи обліку і аналізу грошових коштів та їх еквівалентів

Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» № 996 / XIV від 16 липня 1999 року (з врахуванням змін і доповнень) регламентує правові засади регулювання, організації обліку та фінансової звітності в Україні. Цей закон визначає мету бухгалтерського обліку, що полягає в наданні користувачам достовірної інформації про фінансовий стан, результати діяльності та грошові потоки підприємства з метою прийняття управлінських рішень [44].

Завдання обліку грошових коштів:

- правильна організація економії коштів та цінних паперів в касі компанії;
- контроль за виконанням операцій з готівкою та розрахунками з постачальниками чи покупцями;
- внутрішній контроль над грошовими потоками;
- здійснення планових і не планованих перевірок запасів грошових коштів і цінних паперів;
- своєчасне та достовірне оформлення операцій з руху грошових коштів в облікових регістрах документально;
- контроль за цільовим використанням грошових коштів;
- узагальнення облікової інформації про грошові потоки, оцінювання їхніх параметрів відповідно до видів діяльності конкретного підприємства;
- дотримання національного стандарту бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» і надання користувачам повної, правдивої та неупередженої інформації про зміни в структурі грошових коштів на підприємстві та їх еквівалентів за звітний період [39].

Гроші в економічному процесі служать мірою вартості, засобом обміну, накопиченням капіталу. Вони є найліквіднішою категорією із всіх активів, здатні швидкими темпами перетворюватися на будь-які матеріальні

цінності [10, с. 172]. Основою ефективної роботи сучасного підприємства є безперервний рух грошових коштів. З практики видно, що суб'єкти господарювання постійно стикаються з проблемами в організації контролю за відновленням і подальшому збереженні динаміки циклів по всьому підприємству. Грошові кошти є ресурсами, які обмежені, а успіх підприємства багато в чому залежить від здатності раціонального розподілу та їх використання, тому організація обліку, контролю та аналізу грошових коштів є дуже важливим питанням. Важливість достовірної інформації про стан грошових потоків на поточних рахунках в банках обумовлена необхідністю надання користувачам повної та неупередженої інформації про фінансовий стан підприємства і результати його діяльності для прийняття рішень управління. Проблеми обліку грошей розглядаються як в теорії, так і на практиці, оскільки постає багато різних питань щодо їх обліку [65, с. 37].

За НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» грошові кошти – це готівкові кошти, кошти на рахунках в банках і депозити до запитання [49].

Визначення грошових коштів використовується в бухгалтерському обліку як дохід або надходження, однак, на мою думку, необхідно розглядати таку концепцію, як «грошові кошти», не тільки як дохід та надходження, а й як витрати та фінансові результати, тому що проводячи розрахунки, ті ж самі кошти для продавців розглядаються як дохід, а для покупців – як витрати. У результаті ці кошти забезпечують певний фінансовий результат (прибуток або збиток). Виходячи з проведених досліджень з економічної сутності грошових коштів, можна сказати, що грошові кошти визначаються сегментами для здійснення безготівкових та готівкових розрахунків між державними органами і бюджетними установами та підприємствами; надходження та доходи з однієї сторони і витрати – з іншого боку, що забезпечують ефективне функціонування грошової системи. Згоден з професором В. В. Сопком в тому, що класифікація грошових коштів є відправною точкою для організації їхнього обліку, тому що дозволяє

структурувати їх відповідно до інформаційних потреб користувачів облікової інформації. Однак багато вчених привертають увагу до класифікації лише грошових потоків, а не грошових коштів. Грошові потоки впливають з грошових коштів, що характеризують рух останніх в процесі господарської діяльності конкретного підприємства [61, с. 298]. Еквіваленти грошових коштів є окремою економічною категорією, незалежною від грошей, частиною фінансової інвестиції, яка використовується не для розрахунків, а для підтримки платоспроможності компанії, погашення її короткострокових зобов'язань і, у разі необхідності, може бути вільно перетворена в суми коштів з невеликим ризиком зміни вартості.

Порядок відображення грошових розрахунків у бухгалтерському обліку суб'єктів господарювання регулюється Інструкцією «Про застосування Плану рахунків обліку активів, капіталу, зобов'язань та господарських операцій підприємств і організацій», затвердженою наказом МФУ № 291 від 30 листопада 1999 року, із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства фінансів № 1019 від 12 грудня 2017 року [48]. Для відображення грошових коштів на підприємствах у плані рахунків використовують такі рахунки, як 30 «Готівка», 31 «Рахунки в банках»; 33 «Інші кошти»; 34 «Короткострокові векселі одержані», 35 «Поточні фінансові інвестиції». Інформація про грошові потоки розкривається у формі № 1 «Баланс», формі №2 «Звіт про фінансові результати», формі №3 «Звіт про рух грошових коштів», форма № 5 «Примітки до річної фінансової звітності». Для раціонального використання коштів на підприємствах потрібно проводити розрахунки основних аналітичних показників. До таких показників належать коефіцієнт обороту готівки та тривалість обороту грошей.

Так як облік є специфічною функцією управління, можна стверджувати, що питання правильного і своєчасного обліку грошових коштів підприємства є одним і основних. Не звертаючи уваги на нещодавні вдосконалення системи організації і обліку грошових коштів в нашій

державі, наявна проблема невідповідності НП(с)БО, що регулюють цю сферу бухгалтерського обліку, з міжнародними стандартами, головними з яких є відмінність в поясненні терміну «грошові кошти» у НП(с)БО та МП(с)БО; за ідентичності інтерпретації самих категорій «рух грошових коштів» в НП(с)БО і «грошові потоки» – в МСБО; розбіжності у виявленні грошових потоків за видами діяльності; невідповідність правил та положень щодо складання фінансової звітності з руху грошових коштів тощо.

Перспективи подальших досліджень у цій сфері полягають в пошуку нових методів вдосконалення існуючої системи обліку грошових коштів в Україні. Адаптація національних норм до міжнародних стандартів і впровадження нових методів дозволить значно поліпшити організацію та облік грошових коштів, зменшить ризик помилок та підвищить ефективність роботи підприємства.

Побудова належної системи грошового обліку передбачає правильну реалізацію та відображення всіх етапів їх руху, починаючи з нормативних вимог, заповнення первинних документів, узагальнення та систематизації інформації в регістрах та завершуючи складанням звітності. Реалізація стратегії науково-обґрунтованого управління грошовими коштами є відправним пунктом для успішної роботи будь-якого підприємства.

Аналіз грошових коштів пов'язаний з з'ясуванням причин, що вплинули на збільшення або зменшення приходу коштів та збільшення або зменшення їх відходу. Недостатня розробка методологічних та теоретичних питань при аналізі грошових коштів обумовлює необхідність їх широкого розкриття та вдосконалення.

Також варто наголосити на доцільності застосування методики бюджетування. Бюджет (від англ. budget – буквально «сумка») – кошторис грошових витрат і доходів підприємства на визначений період (місяць, квартал, рік). Система бюджетів складає основу функціонування і розвитку підприємства. Вона дозволяє попередньо провести оцінку ефективності управлінських рішень, оптимальним чином розподілити ресурси

підприємства та співставити обсяг і структуру затрат при розробці концепції ведення бізнесу. Бюджетування можна визначити як процес розробки оптимальних напрямів використання доходів і формування витрат підприємства в процесі здійснення його фінансово-господарської діяльності, розрахований на чітко визначений період часу. При цьому бюджетування охоплює розробку бюджетів, організацію здійснення і контроль виконання [6, с. 41].

Бюджет грошових коштів визначає грошові потоки підприємства протягом бюджетного періоду. Він необхідний для забезпечення платоспроможності та ліквідності підприємства, а також для визначення, чи достатньо грошових надходжень для забезпечення поточної і майбутньої діяльності. Слід зазначити, що бюджет грошових коштів необхідно складати прямим методом, тобто окремо розкривати всі надходження та видатки за всіма операціями. Заплановані грошові надходження визначаються на базі погашення дебіторської заборгованості, продажу за готівку, реалізації інших активів, отримання кредитів та інших видів надходжень. Грошові видатки в бюджеті плануються підставі сплати кредиторам за придбані товари, надані послуги і виконані роботи, сплату податків, дивідендів, здійснення капітальних і фінансових інвестицій, повернення отриманих кредитів і сплату відсотків по них тощо. Отже, базою для складання цього бюджету є бюджет продажу, а також дані інших бюджетів. Наприклад, для визначення величини платежів за бюджетний період можна скористатися залежністю, яка наведена на рис. 1.6.

$$\begin{array}{|c|} \hline \text{Сума платежів} \\ \text{постачальникам} \\ \hline \end{array} = \begin{array}{|c|} \hline \text{Залишок} \\ \text{кредиторської} \\ \text{заборгованості} \\ \text{на початок} \\ \text{періоду} \\ \hline \end{array} + \begin{array}{|c|} \hline \text{Вартість} \\ \text{придбаних за} \\ \text{період} \\ \text{виробничих} \\ \text{запасів} \\ \hline \end{array} - \begin{array}{|c|} \hline \text{Залишок} \\ \text{кредиторської} \\ \text{заборгованості} \\ \text{на кінець} \\ \text{періоду} \\ \hline \end{array}$$

Рис. 1. 6. Формула для визначення величини платежів за період

Отримана величина характеризує видаток грошових коштів для оплати придбаних за період виробничих запасів. Часто такий розрахунок називають графіком погашення зобов'язань перед постачальниками і складають одночасно з формуванням бюджету прямих матеріальних витрат. Слід зазначити, що нездатність підприємства ретельно сплачувати свої грошові потоки може призвести до серйозних проблем, оскільки низька ліквідність виявиться обмежуючим чинником, що спричинить необхідність перегляду всіх бюджетів [9, с. 119-120].

Дослідження аналізу грошових коштів проводили вітчизняні та зарубіжні вчені, зокрема: Бланк Г. Г., Бутинець Ф. Ф., Лахтіонова В. О., Митрофанова Л. А., Пушкар М. С., Савицька Г. В., Савчук В. К., Соколова Я. В., Шевчук Г. В., Шеремета А. Д. та інші.

Для того, щоб зрозуміти реальний грошовий рух коштів підприємства, оцінити синхронізацію надходжень грошових коштів та їх використання, а також об'єднати розмір отриманого фінансового результату з станом грошових коштів підприємства, необхідно виділити і проаналізувати усі напрямки надходження і витрачання грошових коштів на підприємстві. Основною метою аналізу грошових коштів є виявлення рівня достатності формування коштів, ефективності їх використання, а також балансу позитивних і негативних грошових потоків підприємства.

Основні завдання аналізу грошових коштів підприємства:

- виявлення тенденцій і закономірностей розвитку грошових потоків підприємства;
- постійне дослідження шляхів формування грошових коштів та оцінка ступеня їх раціонального використання;
- своєчасне виявлення та попередження можливих причин погіршення платоспроможності підприємства і його банкрутства;
- пошук резервів грошових коштів і пошук прискорення їх оборотності.

Результати дослідження робіт вітчизняних і зарубіжних науковців дозволяють зробити висновок, що в аналізі грошових коштів

використовуються прямий і непрямий методи. Г. Г. Кирейцев розглядає ці методи, а також формалізовані методи аналізу грошових коштів. Автор каже, що прямий метод надає оцінку ліквідності підприємства, оскільки він деталізує рух грошових коштів на рахунках, що в свою чергу, дає можливість зробити оперативні висновки щодо достатності грошових коштів для оплати поточних рахунків, а також можливість здійснення інвестиційної діяльності. У той же час даний метод має свої недоліки. Для того, щоб з'ясувати причину можливих відмінностей, вчений запропонував проводити аналіз грошових коштів непрямим методом [26].

С. З. Мошенський і О. В. Олійник стверджують, що аналіз грошових коштів є дієвим лише в тому випадку, якщо приплив грошових коштів порівнюється з відображеним чистим прибутком для перевірки якості останніх. Автори розглядають як прямий, так і непрямий методи аналізу грошових коштів. Вони стверджують, що інформація, отримана прямим способом, використовується для прогнозування грошових потоків [35].

Перевагами непрямого методу в порівнянні з прямим, на думку М. Г. Михайлова, є наявність інформації про різницю між сумами чистого доходу і грошових коштів [55].

Г. В. Савицька пропонує в першу чергу провести горизонтальний аналіз грошових коштів паралельно з проведенням вертикального (структурного) аналізу позитивних, негативних і чистих грошових потоків. Результати горизонтального та вертикального аналізу слугують основою для проведення фундаментального (факторного) аналізу формування чистого руху грошових коштів. Для вивчення факторного аналізу формування позитивних, негативних і чистих грошових потоків автор рекомендує використовувати прямий та непрямий методи [57].

Використання прямого методу аналізу руху грошових коштів, на відміну від непрямого, дозволяє забезпечити потрібний рівень деталізації інформації про рух коштів, що дозволить ефективно функціонувати суб'єкту господарювання в ринковій економіці.

При аналізі руху грошових коштів багато науковців пропонують проводити аналіз, який включає наступні етапи:

1) аналіз позитивного руху грошових коштів: структура джерел грошових потоків; динаміка джерел грошових потоків; порівняння темпів зростання позитивного потоку капіталу з темпами зростання виробництва та продажів;

2) аналіз негативного руху грошових коштів: структура використання коштів; динаміка використання коштів;

3) аналіз чистого руху грошових коштів: баланс позитивних і негативних потоків; якість чистого грошового; достатність грошових надходжень;

4) аналіз руху грошових коштів за видами діяльності: порівняння фінансової структури балансу за різні періоди; структуру грошових потоків від операційної, інвестиційної та фінансової діяльності; вплив прямих і непрямих факторів на зміну залишку коштів;

5) аналіз відхилення залишку грошових коштів від чистого фінансового результату: оцінка наявності коштів; відхилення залишку коштів від фінансового результату;

6) аналіз адекватності надходжень грошових коштів і ефективності їхнього використання. Етапи проведення аналізу грошових коштів наведено на рис. 1.7.

Отже, такі етапи аналізу грошових коштів дають можливість власникам підприємств зосередити свої зусилля на забезпеченні зростання фінансової стабільності, збільшення ритмічності операційного циклу, оцінці чистого оборотного капіталу від виробничої діяльності підприємства, зменшення потреб в взятті кредиту, підвищенні платоспроможності підприємства, діагностиці потенційного банкрутства та розробці рішень щодо управління грошовими коштами та формування грошових потоків підприємства.

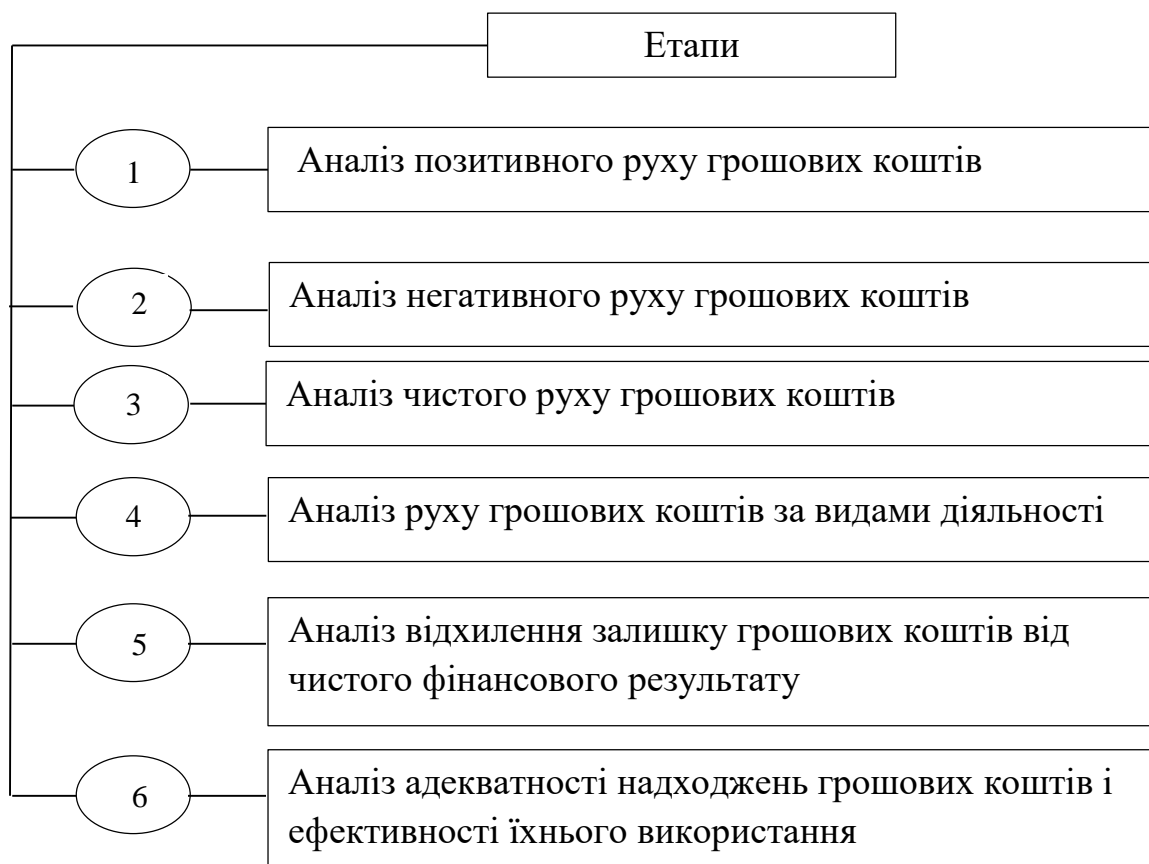

Рис. 1. 7. Етапи проведення аналізу грошових коштів

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 1

1. Наведені варіанти типологізації свідчать про те, що розвиток грошей відбувався у часі як послідовний безперервний еволюційний процес. Як і будь-яка інша фінансова інновація, електронні гроші затребувані ринком, що підтверджується створенням нового сегмента фінансового ринку – ринку електронних грошей.

2. Потенційні вигоди від розповсюдження безготівкових розрахунків, основними з яких є: зниження рівня готівки в обігу, активізація економічних процесів та їх прозорість та наближення вітчизняних фінансових ринків до світового рівня. Аналіз вітчизняної та зарубіжної практики свідчить, що для вирівнювання структури грошової маси і активного зниження рівня готівки в обігу поряд із адміністративно-регулятивними обмеженнями потрібно також використовувати стимулюючі заходи для популяризації безготівкового обігу. Тому, насамперед, необхідно зосередитися на технічних проблемах використання спеціальних платіжних засобів, підвищити їх привабливість для споживачів та розвивати інфраструктуру ринку платежів.

3. Діяльність конкретної організації безпосередньо залежить від правильної організації обліку грошових коштів, тому що основою розрахунків є операції, пов'язані з рухом коштів. Проблеми грошового обліку і їх вирішення є актуальними та важливими для всіх підприємств, оскільки вся фінансова діяльність компанії залежить від надійності та ефективності обліку.

4. На сучасному етапі, коли більшість компаній не мають достатньо грошових коштів, здатність компанії продовжити своє існування серед інших підприємств залежить від здатності управляти та аналізувати грошові потоки. Тому аналіз грошових коштів є одним з основних заходів щодо запобігання банкрутства підприємств.

РОЗДІЛ 2

МЕТОДОЛОГІЯ ОБЛІКУ Й АНАЛІЗУ ГРОШОВИХ КОШТІВ ТА ЇХ ЕКВІВАЛЕНТІВ

2.1. Первинний облік грошових коштів та їх еквівалентів

Кожна компанія здійснює розрахункові операції з готівковими та безготівковими розрахунками. Для організації розрахунків готівкою будь-яка компанія повинна мати власну касу і касир повинен знати і виконувати вимоги з положення про касові операції. Касир повинен підписати договір про повну відповідальність, і його потрібно ознайомити під підпис із Положенням «Про ведення касових операцій в національній валюті в Україні», затвердженого Постановою Правління Національного банку України від 29 грудня 2017 року № 148 (із змінами). Але не слід забувати, що керівництво несе відповідальність за належне створення каси та забезпечення безпечного зберігання коштів [47].

Грошові кошти та інші цінності, які не належать цій компанії, суворо заборонені. На підприємстві може бути складений наказ про організацію касових дисциплін. Зберігання коштів готівкою допускається в межах встановлених розмірів залишку готівки. Основним нормативним документом, що регулює розмір залишку грошей, є Положення № 148.

Ліміт залишку грошових коштів у касі – це граничний розмір готівки, яка може залишатися в касі підприємства в кінці робочого дня. Межа касового ліміту встановлюється підприємствами, які мають рахунки в банківських установах та здійснюють операції з готівкою [46]. Граничний розмір залишку готівки може бути змінений за ініціативою підприємства або банку, встановлюється рішенням керівника та визначається на підставі розрахунку середньоденного грошового потоку в касу підприємства або його середньоденного випуску з каси. Межа граничного розміру визначається шляхом розрахунку [30]. Ліміт встановлюється на підставі розрахунку

щоденного надходження грошей до каси або їх щоденного вибуття за рішенням керівника підприємства чи уповноваженої особи. Вимоги до розрахунку ліміту каси зображено на рис. 2.1.

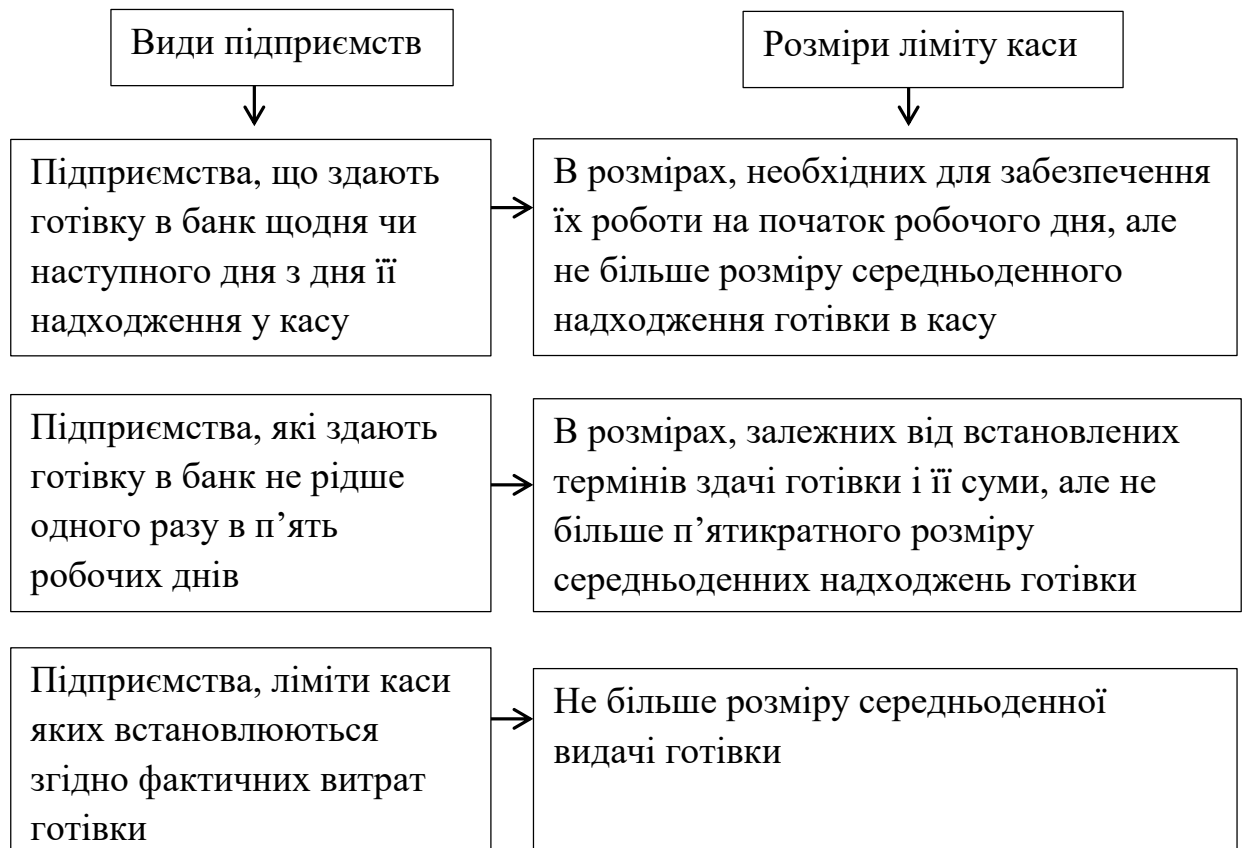

Рис. 2.1. Вимоги до розрахунку ліміту каси

Для використання в обліку касових операцій затверджено такі форми документів:

- КО-1 «Прибутковий касовий ордер»;
- КО-2 «Видатковий касовий ордер»;
- КО-3, За «Журнал реєстрації прибуткових і видаткових касових ордерів»;
- КО-4 «Касова книга»;
- КО-5 «Книга обліку прийнятих та виданих касиром грошей» [33].

Грошові кошти оприбутковують прибутковими касовими ордерами (ф. № КО-1), підписаними головним бухгалтером чи особою, уповноваженою на це, і касиром.

Для того, щоб своєчасно отримати необхідну суму готівки в установі банку, компанія повинна в терміни, встановлені банком (за день до отримання коштів), попередити (у письмовій чи усній формі) установу банку про обсяг коштів у банкнотах і обмінну монету, яку очікують отримати (рис. 2.2).

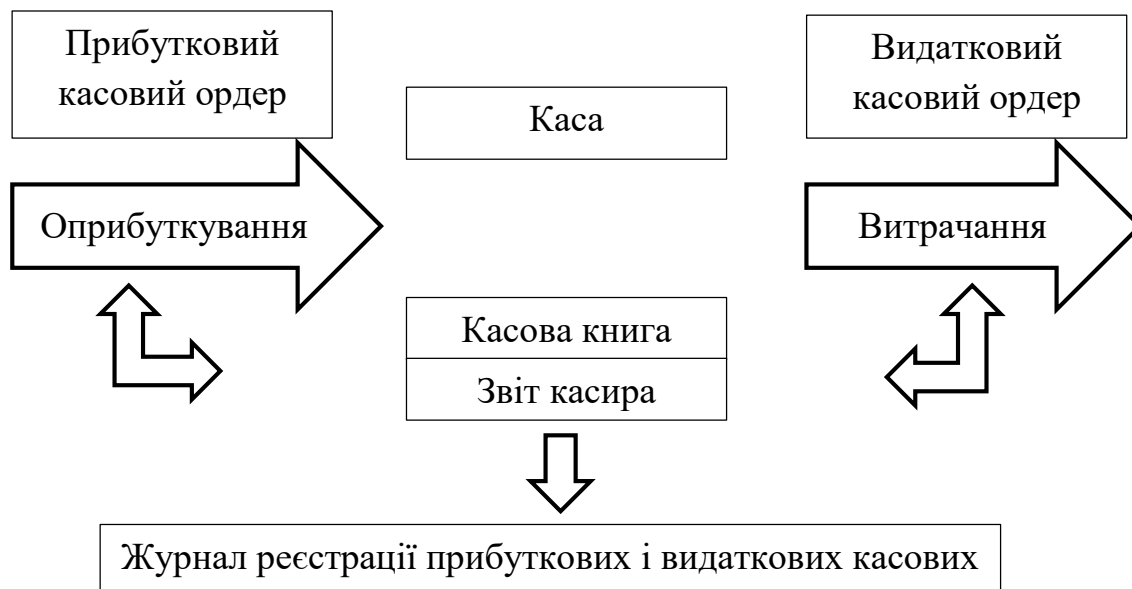

Рис. 2.2. Схема документування грошових операцій щодо руху грошових коштів в касі

Надходження готівки до каси підприємства оформляється прибутковими касовими ордерами (ф. № КО-1) (рис. 2.3), а зняття готівки з каси підприємства здійснюється видатковими касовими ордерами (ф. № КО-2) (рис. 2.4) або платіжною відомістю. Документи про видачу грошей мають бути підписані керівником і головним бухгалтером підприємства або їх уповноваженими особами. Заявки на видачу готівки, рахунки можуть бути додані до видаткових касових ордерів.

Обов'язок оформлювати прибуткові касові ордери і квитанції до них покладається на бухгалтера. Документи повинні бути заповнені тільки чорнильною чи кульковою ручкою, використовуючи друкарські машинки, комп'ютерні засоби або інші методи, які забезпечують цілісність цих матеріалів протягом періоду, вказаного для зберігання документів [33].

Типова форма N КО-1

Ідентифікаційний код в Єдиному державному реєстрі підприємств та організацій України <u>21560766</u> ПАТ «Укртелеком» (найменування підприємства/установи/організації) Прибутковий касовий ордер N <u>7</u> від " <u>12</u> " <u>січня</u> <u>2019</u> року						Л і н і я в і д р і з у	ПАТ «Укртелеком» (найменування підприємства/установи/організації)	
Квитанція до прибуткового касового ордера N <u>7</u> від " <u>12</u> " <u>січня</u> <u>2019</u> року							Прийнято від -	
N з/п	Кореспондуючий рахунок, субрахунок	Код аналітичного рахунку	Сума цифрами	Код цільового призначення	Примітки	Підстава <u>Надходження готівки з банку для виплати заробітної плати</u>		
1	2	3	4	5	6	Сума <u>Сто двадцять тисяч</u> грн <u>00</u> коп. (словами)		
1	311	-	120000,00	-	-	М. П. Головний бухгалтер <u>Квц</u> <u>Квц І. В.</u> (підпис, прізвище, ініціали) Касир <u>Пилипенко</u> <u>Пилипенко А. Р.</u> (підпис, прізвище, ініціали)		
Прийнято від <u>-</u>						Сума <u>Сто двадцять тисяч</u> грн <u>00</u> коп. (словами)		
Підстава <u>Надходження готівки з банку для виплати заробітної плати</u>						М. П.		
Сума <u>Сто двадцять тисяч</u> грн <u>00</u> коп. (словами)						Головний бухгалтер <u>Квц</u> <u>Квц І. В.</u> (підпис, прізвище, ініціали)		
Додатки: -						Касир <u>Пилипенко</u> <u>Пилипенко А. Р.</u> (підпис, прізвище, ініціали)		
Головний бухгалтер <u>Квц</u> <u>Квц І. В.</u> (підпис, прізвище, ініціали)						Касир <u>Пилипенко</u> <u>Пилипенко А. Р.</u> (підпис, прізвище, ініціали)		
Одержав касир <u>Пилипенко</u> <u>Пилипенко А. Р.</u> (підпис, прізвище, ініціали)								

Рис. 2.3. Прибутковий касовий ордер

Типова форма N КО-2

ПАТ «Укртелеком» (найменування підприємства/установи/організації)		Ідентифікаційний код в Єдиному державному реєстрі підприємств та організацій України <u>21560766</u>				
Видатковий касовий ордер						
від " <u>11</u> " <u>квітня</u> <u>2019</u> року						
N з/п	Номер документа	Дата складання	Кореспондуючий рахунок, субрахунок	Код аналітичного рахунку	Сума	Код цільового призначення
1	2	3	4	5	6	7
1	9	11.04.2019	372	-	523,00	-
Видати <u>Сліпченку Івану Ярославовичу</u> (прізвище, ім'я, по батькові)						
Підстава <u>Витрати на відрядження</u>						
Сума <u>П'ятсот двадцять три</u> грн <u>00</u> коп. (словами)						
Додаток: <u>Наказ на відрядження № 23 від 06.04.2019 р.</u>						
Керівник <u>Курмаз</u> <u>Курмаз Ю. П.</u> (підпис, прізвище, ініціали)			Головний бухгалтер <u>Квц</u> <u>Квц І. В.</u> (підпис, прізвище, ініціали)			
Одержав <u>П'ятсот двадцять три</u> грн <u>00</u> коп. (словами)						
" <u>11</u> " <u>квітня</u> <u>2019</u> року				Підпис одержувача <u>Сліпченко</u>		
За <u>паспортом № 376946, виданим 25 вересня 1991 року Оболонським РУ ГУ УМВС України в м. Києві</u> (найменування, номер, дата та місце видачі документа, який засвідчує особу одержувача)						
Видав касир <u>Пилипенко</u> <u>Пилипенко А. Р.</u> (підпис, прізвище, ініціали)						

Рис. 2.4. Видатковий касовий ордер

Для своєчасного отримання необхідної грошової суми в установі банку, клієнт повинен у встановлений банком час попереджати установу банку про суму коштів у банкнотах чи обмінній монеті, яку очікується отримати.

Видача та прийом готівки за касовими ордерами може здійснюватися тільки в день їх складання. Якщо ж касові документи не були оплачені в цей день, вони будуть скасовані, а наступного разу бухгалтер виписе новий документ. На відміну від інших первинних документів у прибуткових і видаткових касових ордерах, ми не можемо вносити ніяких виправлень.

При видачі грошей касир вимагає пред'явлення документа, що засвідчує особу одержувача (це може бути паспорт громадянина України, військовий квиток, свідоцтво про військову службу тощо), записує його назву та номер, хто і коли його видав і отримує квитанцію одержувача.

При отриманні прибуткових касових ордерів або видаткових документів касир має перевірити:

- наявність і достовірність підпису головного бухгалтера на документі, а на видатковому документі – дозвіл підпису керівника підприємства або уповноважених ним осіб;

- правильність складення документів, наявність всіх реквізитів;

- наявність додатків, перелічених у документах.

Якщо принаймні одна з перерахованих вище умов не виконується, касир повертає документ в бухгалтерію для відповідної реєстрації [25].

При заповненні прибуткових та видаткових касових ордерів фіксують підставу для їх складання і перераховують додані до них документи. До таких документів, зокрема, можна віднести службову записку, розрахунок бухгалтера, заяву.

Видання готівки з каси, не підтверджене підписом одержувача в видатковому документі, не враховується при видачі готівки. Тому, всі гроші, випущені за такими документами, будуть класифіковані як нестача.

Крім того, виведення готівки з каси через видатковий касовий ордер є обов'язковим, якщо кошти виплачуються особам, які не включені до штатного розпису компанії [33].

Положення «Про ведення касових операцій в національній валюті в Україні» від 29 грудня 2017 року № 148 (із змінами) передбачає можливість

видачі грошей не співробітникам підприємства по окремій відомості. Таку платіжну відомість видає бухгалтер. Як тільки він введе імена одержувачів і суму, яку вони повинні отримати, обов'язково потрібно підписати її в керівника і головного бухгалтера. Негайно вказати терміни видачі готівки та загальну суму за відомістю. Документи про видачу готівки реєструються бухгалтером в Журналі реєстрації прибуткових та видаткових касових ордерів (ф. № КО-3 або КО-3а) до передачі в касу.

Після реєстрації бухгалтер відправляє касирові касові документи для оплати. Виплачуючи їх і заповнюючи свою частину документа, касир фіксує кожну операцію в касовій книзі, її типову форму, а також форми журналу реєстрації ПКО і ВКО, затверджені наказом Міністерства Статистики.

Всі надходження та видача готівки в національній валюті підприємства враховуються в касовій книзі. Касова книга – це реєстр обліку, призначений для обліку касових операцій касиром підприємства.

Окремий підрозділ повинен вести касову книгу, якщо він здійснює розрахунки в грошовій формі, оформляючи її прибутковими та видатковими касовими ордерами. Якщо використовується реєстратор розрахункових операцій, то касова книга не потрібна.

Для кожної іноземної валюти відкривається окрема касова книга. Записи в касовій книзі роблять в двох примірниках. Перші копії аркушів залишаються в касовій книзі. Другі копії мають бути відривними і є звітами касира. Перша і друга копії нумеруються однаковими номерами. Забороняються приписи та виправлення в касовій книзі. Внесені виправлення засвідчуються підписами касира і головного бухгалтера підприємства або особи, яка його заміняє [12].

Звіт касира є документом, який передається касиром до бухгалтерії, і є відривним листом касової книги з додатком прибуткових та видаткових грошових документів [11].

Якщо, з якихось причин, одержувач не зміг особисто прийти в касу за грошовими коштами і замість нього віддають гроші довірній особі, касир

повинен зазначити у відомості до підписання квитанції про отримання грошей напис «За довіреністю». Тому, якщо грошові кошти видаються на підставі довіреності, то бухгалтер повинен вказати в документі прізвище, ім'я та по батькові одержувача. Довіреність залишається в касира і додається до видаткового касового ордера.

Операції з руху грошових коштів фіксуються в регістрах на підставі звітів касира з прикріпленими до них первинними документами касовими ордерами. Перед тим первинні документи групуються на кореспондуючих рахунках, тоді як однорідні операції (з однаковою кореспонденцією) відображаються в загальній сумі на протязі дня день [56].

Регістри бухгалтерського обліку, які відображають касові операції в журнально-ордерній формі, є журнал-ордер № 1 і виписка за рахунками. Журнал-ордер № 1 використовується для відображення по рахунку 30 «Готівка» кредитового обороту, відомість по рахунках – дебетового обороту. І в цьому, і в іншому випадку, записи виконуються в контексті кореспондуючих рахунків, в хронологічному порядку результатів кожного дня.

У відомості, в контексті кореспондуючих рахунків сумуються дебетові обороти по рахунку 30 «Готівка». У той же час ці суми відображаються у відповідних журналах-ордерах за кредитом. Записи в відомостях виконуються аналогічно, тобто на підставі звітів касира з попереднім групуванням по кореспондуючих рахунках.

Наприкінці місяця результати кредитового обороту за рахунком 30 в розрізі кореспондуючих рахунків переносяться з журналу-ордеру № 1 до Головної книги. Загальний кредитовий оборот по журналу-ордеру № 1 фіксується в Головній книзі по кредиту рахунку 30 «Готівка», а сума, що складається з рахунків, які дебетуються, переносять на дебет відповідних кореспондуючих рахунків [41].

Варто наголосити на типових порушеннях з готівкою. Найбільш поширеними способами розкрадання готівки з каси є:

1) розкрадання грошових коштів, призначених для виплати заробітної плати. Слід зауважити, що серед видаткових касових документів найбільшу питому вагу займають ордери і розрахунково-платіжні відомості. Саме за рахунок підроблень цих документів відбувається розкрадання готівки з каси підприємства. В даному випадку елементом розкрадання коштів є арифметично-технічне завищення в останній колонці розрахунково-платіжної відомості «До видачі» загальної суми готівки. Вказаний вид зловживань може бути викритий шляхом логічно-арифметичного підрахунку підсумкової інформації у розрахунково-платіжній відомості по горизонталі і по вертикалі. Встановлені результативні показники порівнюють із сумою, вказаною у видатковому касовому ордері та первинних документах по нарахуванню заробітної плати. Експертне дослідження проводиться шляхом арифметичної взаємозвірки ряду документів, зокрема:

- розрахунково-платіжної відомості;
- видаткового касового ордеру;
- журналу обліку видаткових і прибуткових касових ордерів;
- звіту касира;
- касової книги;
- нарядів на оплату праці;
- табелів обліку робочого часу.

При здійсненні даної процедури доцільно перевіряти також наявність підставних осіб. Поширені способи розкрадання готівки наведено на рис. 2.5.

2) розкрадання готівки з каси шляхом підроблення авансових звітів. Механізм здійснення даного виду розкрадання полягає в тому, що бухгалтер у змові з касиром підробляє в авансових звітах певні реквізити, зокрема, строк перебування посадової особи у відрядженні. Привласнення грошових коштів може здійснюватися також працівниками, які взагалі не були у відрядженні, наприклад, згідно наказу керівництва у відрядження направлено певну кількість осіб, припустимо, п'ять, а фактично перебувало – три.

Рис. 2. 5. Поширені способи розкрадання готівки з каси

Маючи при собі посвідчення про відрядження на всіх працівників, особи, які дійсно перебувають у відрядженні, роблять необхідні відмітки в місці перебування на усіх п'яти посвідченнях. Після завершення терміну

відрядження до оплати подаються всі авансові звіти. У фіктивних переважно відсутні квитки на проїзд, зокрема, поїздом, оскільки в останніх вказуються прізвища пасажирів. Для виявлення вказаного способу розкрадання готівки досліджують ряд документів, зокрема:

- посвідчення про відрядження;
- журнал реєстрації службових відряджень;
- звіт касира;
- касову книгу;
- видатковий касовий ордер;
- авансовий звіт з усіма виправдними документами;
- відомості зустрічних перевірок з установами – пунктами

відрядження;

- пояснення осіб, які дійсно перебували у відрядженні;
- пояснення осіб, які фіктивно перебували у відрядженні.

Крім цього необхідно перевірити також, чи не підписували працівники підприємства службові документи у період перебування у відрядженні. В процесі експертного дослідження списання готівки в касі особливу увагу слід приділяти логічно-арифметичній перевірці документів на видачу грошових коштів, а також бухгалтерських записів у регістрах аналітичного і синтетичного обліку за рахунками 372 «Розрахунки з підзвітними особами» і 30 «Готівка»;

3) розкрадання готівки шляхом підроблення виписки банку. У випадку відсутності чи неналежного стану контролю з боку головного бухгалтера облікової документації по банківських операціях (не звіряються дані корінців чеків з даними виписок з поточних рахунків в банках), касир шляхом маніпуляції з виписками банку може привласнити певну суму грошових коштів. Така ситуація є особливо ймовірною у випадках наявності у касира чистих (запасних), підписаних керівником і головним бухгалтером підприємства, грошових чеків. З метою приховування неоприбуткованих грошових коштів, касир після одержання виписок з поточних рахунків в

банку підробляє шифр операцій, наприклад, «видано готівкою» на «знято за платіжною вимогою». При цьому в чеку вказується сума, аналогічна наявній у касира копії платіжної вимоги минулого звітного періоду.

Розкрадання готівки такого типу виявляється шляхом арифметично-логічної перевірки таких документів:

- виписок з поточних рахунків в банку;
- прибуткових касових ордерів;
- журналу реєстрації прибуткових і видаткових касових ордерів;
- звіту касира;
- касової книги;
- корінців чекової книжки;
- платіжних вимог;
- рахунків і накладних підприємств-постачальників.

У процесі експертного дослідження фактів розкрадання грошових коштів шляхом підроблення виписок з поточних рахунків в банку необхідно також аналізувати бухгалтерські записи у регістрах аналітичного і синтетичного обліку по рахунках 30 «Готівка» і 31 «Рахунки в банках»;

4) розкрадання грошових коштів шляхом часткового або повного їх неоприбуткування у касі підприємства. Логічний механізм цього виду розкрадання полягає в наступному: касир не проводить по касі окремі документи, привласнюючи зазначену в них суму грошей (за продані матеріальні цінності, автотранспортні послуги тощо). Перевірка інформації про розкрадання грошових коштів таким способом здійснюється шляхом зіставлення та аналізу документів, що відображають не лише рух грошових потоків, але й наявність і динаміку обсягу матеріальних цінностей:

- прибутковий касовий ордер;
- квитанція до прибуткового касового ордера;
- журнал реєстрації прибуткових і видаткових касових ордерів;
- звіт касира;
- касову книгу;

- накладні на видачу матеріальних цінностей;
- товарно-транспортні накладні;
- звіт завідувача складом про рух матеріальних цінностей;

5) розкрадання грошових коштів шляхом привласнення депонованих сум. Депонентом вважається особа, яка з тих чи інших причин своєчасно не одержала заробітну плату, премію тощо. Ознакою можливих розкрадань грошових коштів, які скоюються цим способом, може бути такий показник використання трудових ресурсів, як відносно велика плинність кадрів на тому чи іншому підприємстві.

Механізм розкрадання готівки шляхом привласнення депонованих сум полягає в тому, що касир у змові з бухгалтером підробляють підпис депонента в розрахунково-платіжній відомості (депонентській відомості, видатковому касовому ордері).

Для виявлення та документування згаданого способу розкрадання грошових коштів необхідно проаналізувати такі документи:

- розрахунково-платіжну відомість;
- депонентську відомість;
- особовий рахунок депонента;
- журнал реєстрації прибуткових та видаткових касових ордерів;
- касову книгу;
- звіт касира;
- накази про прийняття на роботу;
- накази про звільнення з роботи;
- інші службові документи за попередній період, в яких містяться підписи депонентів [8, с. 110-114].

У бухгалтерському обліку операції в іноземній валюті ведуть на окремому субрахунку 302. Для відображення таких операцій в регістрах журнально-ордерної форми використовують журнал-ордер № 1 і відомість № 1.1. Аналітичний облік грошей в касі в іноземній валюті має бути організований у гривнях і одночасно у валюті, в якій здійснювалися платежі.

Для цього ведуться аналітичні картки для відображення руху валюти для кожного з її видів. Записи до реєстрів також виконуються на підставі звітів касира, які, складаються окремо для кожної валюти.

Банки відкривають рахунки своїм клієнтам відповідно до Положення «Про порядок емісії електронних платіжних засобів і здійснення операцій з їх використанням» № 705 від 5 листопада 2014 року, затвердженої Постановою Правління Національного банку України зі змінами та доповненнями. Положення встановлює загальні вимоги Національного банку до емісії банками-резидентами, філіями іноземних банків електронних платіжних засобів і визначає порядок здійснення операцій з їх використанням [53].

Для відкриття рахунку підприємства надають банківським установам наступні документи:

- заяву про відкриття рахунку встановленого зразка, підписаного керівником і головним бухгалтером підприємства;
- картку з зразками підписів осіб, які мають право розпоряджатися рахунком і підписувати розрахункові документи;
- копію свідоцтва про державну реєстрацію;
- копія статуту товариства;
- копії паспортів головного бухгалтера та керівника (на стороні);
- довідка ДПІ;
- довідку з Пенсійного фонду.

Документи для відкриття рахунку подаються до банку особи, яка має право першого та другого підписів. У цьому випадку вони повинні пред'явити паспорт або документ, що його замінює та довідку про присвоєння ідентифікаційного номера ЄДРПО. Після отримання повного пакету документів банк має відкрити поточний рахунок підприємству [50].

Платіжне доручення є платіжним документом, який містить письмове доручення платника до обслуговуючого банку про списання зазначеної суми коштів з його рахунку та переказ на рахунок одержувача платежу. Платіжне доручення видається платником для перерахування певної суми зі свого

рахунку на рахунок одержувача платежу. Платник надає платіжне доручення банку, що обслуговує його [37].

Безготівкові розрахунки проводять за формами розрахункових документів, які наведено на рис. 2.6.

Рис 2.6. Форми безготівкових розрахунків

Чек – це цінний папір, який містить вказівку чекодавця банку для здійснення платежу зазначеному в ньому суми чекоодержувачу. Чек діє протягом 10 днів, не рахуючи дня його виписки. Є грошові і розрахункові чеки.

Документи, що подаються до банку, повинні мати наступні реквізити: -

- найменування поточного номера рахунку;
- ідентифікаційні коди підприємства-відправника та одержувача;
- номер, місяць, рік заяви.

На рис. 2.7 показано алгоритм руху грошових коштів на банківських рахунках.

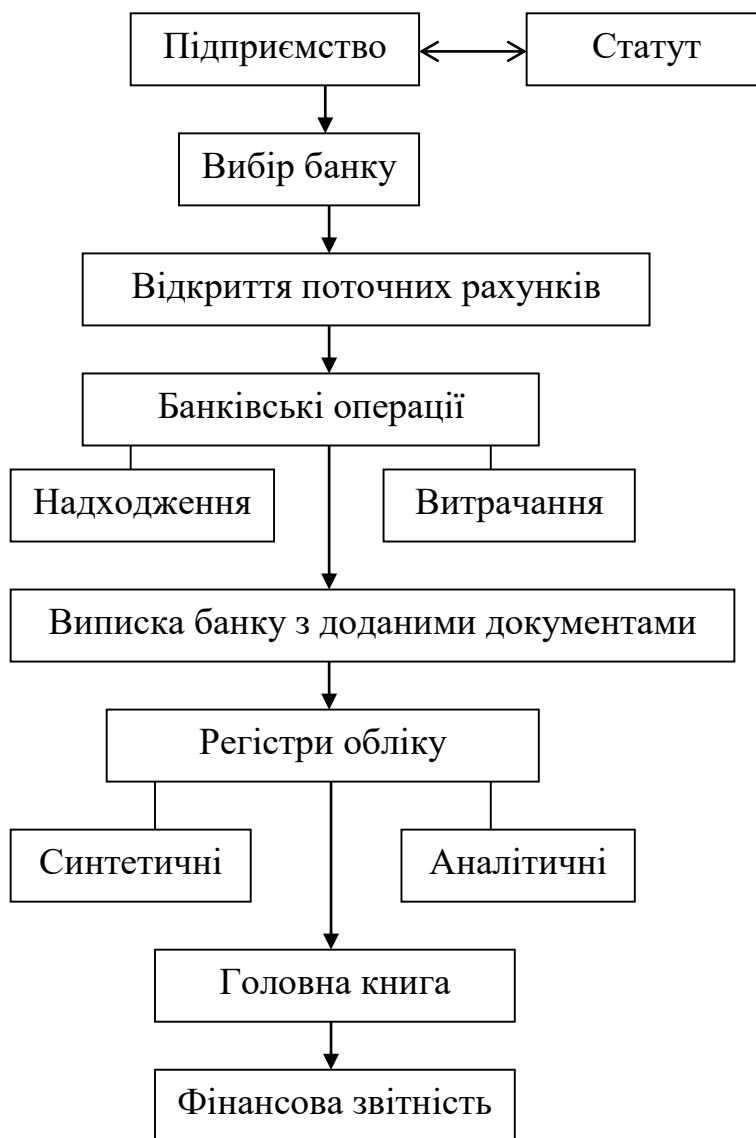

Рис. 2.7. Схема руху коштів на рахунках в банку

Загальноновизнаної форми виписки не має (банк вибирає підходящу для себе форму), але вона має містити: дату, рахунки боржника і кредитора, коди операцій та суму. При отриманні виписки бухгалтер ставить номери, перевіряє наявність первинних документів та відповідність суми на виписці сумам, зазначеним у документах, встановлює відповідність рахунків.

При оформленні виписки бухгалтер повинен знати, що банк, зберігаючи кошти компанії на рахунку, вважає себе боржником. Тому залишок коштів і їх надходження фіксується банком за кредитом (збільшення кредиторської заборгованості), а списання, а видача коштів – за дебетом.

Регістрами бухгалтерського обліку, в яких відображаються операції на рахунках в банках при журнально-ордерній формі є журнал-ордер № 1 і відомість № 1.2. Журнал-ордер № 1 використовують для відображення операцій по списанні коштів з рахунків, а відомість 1.2 – для операції по поступленні коштів на рахунки. Записи в журналі-ордері № 1 по кореспондуючих рахунках здійснюють підсумками за однією чи декількома виписками банку. У відомості № 1.2 накопичується дебетовий оборот на рахунку 31 «Рахунки в банках». В той же час ці суми відображені у відповідних журналах-ордерах за кредитом [58].

У підсумкових графах журналу-ордеру № 1 та відомості № 1.2 встановлюється загальний обсяг операцій в день, який повинен відповідати підсумку банківської виписки. Баланс на кінець місяця в відомості № 1.2 виводиться шляхом підсумовування відображеного в відомості сальдо на початок місяця і результату дебетового обороту за відомістю і вирахуванням результату кредитового обороту журналу-ордеру № 1. Кінцеве сальдо повинно дорівнювати залишку, зазначеному в банківській виписці в останній день місяця. Потім залишок на кінець місяця переноситься на наступний місяць, де він відображається як залишок на початок місяця.

Загальний оборот за рахунком 31 з журналу-ордера № 1 переносять в графу «Оборот по кредиту» Головної книги. Оборот по дебету рахунку 31 «Рахунки в банках» (з відомості 1.2) буде внесено до Головної книги при рознесенні інших журналів-ордерів з кредиту відповідних рахунків.

На звороті журналу-ордера № 1 є спеціальна таблиця для відображення аналітичних даних на рахунку 31 «Рахунки в банках». У цій таблиці аналітичні дані на рахунку 31 записуються в розрізі окремих видів рахунків, відкритих підприємством в установах банків.

До розділу «Аналітичні дані на рахунку 31» переносять залишки на початок місяця на аналітичних рахунках з того ж розділу журналу-ордера № 1 за попередній місяць. Обороти по всіх рахунках записуються в журнал-ордер №1 і відомості №1.2 на основі виписок без розподілу на субрахунки і

аналітичні рахунки. В кінці вказується дата завершення записів у журналі-ордері №1 та відомості №1.2 і дата переносу оборотів до Головної книги. Ці всі дії засвідчують підписи виконавців і головного бухгалтера. Але перед тим, як перенести підсумки по кредитових оборотах з журналу-ордеру № 1 до Головної книги, необхідно по кожному кореспондуючому рахунку провести звірку підсумків з даними інших реєстрів. Тільки тоді перевірені дані переносять до Головної книги [59].

Окрім рахунків в національній валюті, підприємства можуть відкривати рахунки в іноземній валюті. Облік грошових коштів в іноземній валюті здійснюється на субрахунках 312 «Поточні рахунки в іноземній валюті» та 314 «Інші рахунки в банку в іноземній валюті». Відображення в обліку руху коштів в іноземній валюті здійснюється в гривнях шляхом конвертації іноземної валюти за курсом Національного банку України, який діяв на дату операції.

Всі операції, пов'язані рухом грошових коштів в іноземній валюті, відображаються у журналі-ордері № 1 (по кредиту цих субрахунків) та відомості № 1.2 (за дебетом цих субрахунків) на базі банківських виписок та перевіреної первинної документації. Аналітичний облік коштів в іноземній валюті має бути організований в гривнях і водночас у валюті, в якій здійснювалися платежі [64].

Іноземна валюта використовується як платіжний засіб у розрахунках з резидентами та нерезидентами. Щоб відкрити валютний рахунок потрібно:

- копію установчих документів;
- картку з зразками підписів осіб, уповноважених розпоряджатися рахунком та з відбитком печатки компанії;
- копію документів про реєстрацію компанії;
- свідоцтво про реєстрацію в податковій інспекції.

Кошти в іноземній валюті обліковуються окремо по кожній валюті. Банк надає компанії виписки у валюті і гривнях, на підставі яких здійснюють записи в бухгалтерському обліку. При зміні валютного курсу виникають

курсів різниці. Курсовою різницею є різниця між оцінками однакової кількості одиниць іноземної валюти за різними курсами валют. Валютні курсові різниці, що виникають в результаті перерахунку готівки в іноземній валюті та інших грошових одиниць операційної діяльності, відображаються в складі інших операційних доходах або операційних витратах [60].

Для узагальнення інформації про наявність і переміщення грошових документів і грошових коштів в дорозі використовують рахунок 33 «Інші кошти». На цьому рахунку фіксуються гроші в дорозі та грошові документи, які не зараховуються на поточний рахунок наприкінці місяця. Грошові документи поділяються на два типи цінні папери і інші грошові документи, такі як, чеки, проїзні квитки тощо.

Вся інформація по рахунку 33 «Інші кошти» узагальнена в журналі-ордері № 1 та відомості 1.3. Журнал-ордер включає інформацію про дебетовий оборот рахунку, а відомість 1.3 – інформацію про кредитовий оборот рахунку, залишок по рахунку відображається в кінці місяця і записується в узагальнюючу відомість «Аналітичні дані по рахунках».

2.2. Синтетичний та аналітичний облік грошових коштів та їх еквівалентів

Інструкція «Про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань та господарських операцій підприємств і організацій, затвердженому наказом МФУ» № 291 від 30 листопада 1999 року регулює порядок відображення грошових розрахунків в бухобліку господарюючих суб'єктів [40].

Для відображення коштів у робочому плані рахунків використовуються такі рахунки:

- 30 «Готівка»;
- 31 «Рахунки в банках»;
- 33 «Інші кошти»;
- 34 «Короткострокові векселі одержані»;
- 35 «Поточні фінансові інвестиції»;

Рахунок 30 «Готівка» призначений для узагальнення інформації про наявність і рух коштів в касі компанії. Дебет рахунку відображає надходження грошових коштів, а кредит – виплату грошей з каси підприємства [67].

Для обліку операцій на рахунках в банку використовують рахунок 31 «Рахунки в банках». Він призначений для обліку наявності та руху грошових коштів на банківських рахунках і може бути використаний для поточних операцій. По дебеті рахунку 31 «Рахунки в банках» відображають надходження коштів, по кредиті – використання коштів.

У таблиці 2.2.1 показано відображення операцій з готівкою та грошовими коштами на рахунках в банку.

Методологічні принципи обліку операцій в іноземній валюті визначаються П(с)БО 21 «Вплив змін валютних курсів». Згідно з П(с)БО 21 операції в іноземній валюті визнаються при їх первісному визнанні в грошовій одиниці України шляхом перерахування суми в іноземній валюті за обмінним курсом на дату операції [42].

Таблиця 2.1

Облік грошових коштів на банківських рахунках та в касі у ПАТ
«Укртелеком» за I квартал 2019 р.

Зміст господарських операцій	Кореспонденція рахунків		Сума, тис. грн.
	Дт	Кт	
Отримано готівку в касу в національній валюті з поточного рахунку в банку	301	311	5445,00
Надходження в касу виручки за продаж продукції власного виробництва	301	701	3500,50
Надходження в касу виручки за товари (послуги)	301	702	9075,00
Невикористані підзвітні суми повернуто в касу	301	372	623,00
За відшкодування збитків завданих підприємству одержано в касу грошові кошти від винних осіб	301	375	455,00
Виплачено заробітну плату працівникам	661	301	5545,50
Видано грошові кошти під звіт робітникам підприємства	372	301	3185,00
Перераховано гроші з каси на поточний рахунок в банку	311	301	6500,00
Передано готівку інкасатору з каси	333	301	6507,00
За результатами інвентаризації відображено нестачу готівки в касі	947	301	440,00
На поточний банківський рахунок надійшли гроші від покупців за реалізовану продукцію	311	361	11300,00
Грошові кошти в дорозі зараховано на поточний банківський рахунок	311	333	6535,00
На поточний рахунок зараховано отримані кредити банків:			
- довгострокові	311	501	25065,00
- короткострокові	311	601	6135,00
Одержані штрафи, пені, неустойки зараховано на поточний рахунок	311	715	10650,00
Кошти цільового фінансування і цільових надходжень зараховані на поточний рахунок	311	48	49753,00
Для видачі зарплати списані з поточного рахунку грошові кошти	301	311	9905,00
За одержані запаси списано гроші з поточного рахунку для перерахування постачальникам	631	311	19500,00
Перераховані кошти постачальникам у вигляді авансів	371	311	10503,00
Органам соціального страхування перераховані грошові кошти	65	311	4305,00
Для погашення заборгованості із банківських кредитів перераховано грошові кошти:			
- довгострокові	501	311	25065,00
- короткострокові	601	311	6135,00

В плані рахунків відкрито субрахунок 312 «Поточний рахунок в іноземній валюті», який призначений для обліку іноземної валюти на банківських рахунках.

У бухгалтерському обліку розрахунок курсових різниць зі збільшенням курсу відображається наступним чином:

- По рахунках активів:

Дт 18 «Довгострокова дебіторська заборгованість»;

Дт 302 «Готівка в іноземній валюті»;

Дт 312 «Поточні рахунки в іноземній валюті»;

Дт 362 «Розрахунки з іноземними покупцями»;

з Кт 714 «Дохід від операційних курсових різниць» або Кт 744 «Дохід від неопераційних курсових різниць».

- По рахунках зобов'язань:

Дт 945 «Втрати від операційних курсових різниць» або Дт 974 «Втрати від неопераційних курсових різниць»;

Дт 502 «Довгострокові кредити банків в іноземній валюті»;

Дт 55 «Інші довгострокові зобов'язання»;

Дт 602 «Короткострокові кредити банків в іноземній валюті»;

Дт 632 «Розрахунки з іноземними постачальниками».

Зменшення обмінного курсу іноземних валют відображають зворотними проводками до збільшення курсу іноземної валюти: для рахунків активів використовуються субрахунок 945 «Втрати від операційних курсових різниць», а для рахунків зобов'язань використовують субрахунок 714 «Дохід від операційних курсових різниць» [67]. У таблиці 2.2 показано відображення операцій грошовими коштами на рахунках в банку в іноземній валюті.

Підприємства також відкривають рахунки в банку, які обліковують грошові кошти в дорозі в національній та іноземній валютах. До грошових документів, які зареєстровані на субрахунках 331 «Грошові документи в національній валюті» та 332 «Грошові документи в іноземній валюті», належать такі, які перебувають в касі компанії: путівки, талони на службові

відрядження та інші. Аналітичний облік грошових документів здійснюють за їх типами.

Готівки в дорозі, яка відображається на субрахунках 333 «Грошові кошти в дорозі в національній валюті» і 334 «Грошові кошти в дорозі в іноземній валюті», є доходи, отримані підприємством за послуги, виконані роботою або реалізовані готові вироби, внесені в каси банку або поштового відділення, що підлягають зарахуванню на поточний рахунок в банку, але ще не зараховані по призначенню. Підставою для розрахунку суми є: при здачі виручки – квитанція банку, поштового відділення, копії супровідної документації на здачу грошей інкасаторам банку та ін.

Таблиця 2.2

Облік грошових коштів в іноземній валюті на банківських рахунках в ПАТ «Укртелеком» за I квартал 2019 р.

Зміст господарських операцій	Кореспонденція рахунків		Сума, тис. грн
	Дт	Кт	
Збільшення курсу валюти результаті перерахунку залишку коштів в іноземній валюті на поточному рахунку	312	714	423,00
Зменшення курсу валют у результаті перерахунку залишку коштів в іноземній валюті на поточному рахунку	945	312	615,00
Збільшення курсу валют в результаті перерахунку дебіторської заборгованості по операційній діяльності	362	714	748,00
Зменшення курсу валют в результаті перерахунку дебіторської заборгованості по операційній діяльності	945	362	88,00
Збільшення курсу валют в результаті перерахунку кредиторської заборгованості по інвестиційній та фінансовій діяльності	974	632	297,30

Короткострокові фінансові інвестиції обліковуються на рахунку 35 «Поточні фінансові інвестиції», що має 2 субрахунки: 351 «Еквіваленти грошових коштів», 352 «Інші поточні фінансові інвестиції». Дебет рахунку 35 показує придбання (отримання) еквівалентів грошових коштів і поточних фінансових інвестицій, а кредит – зниження їх вартості і вибуття [21]. Облік грошових еквівалентів показано у таблиці 2.3.

Таблиця 2.3

Облік еквівалентів грошових коштів на підприємстві ПАТ
«Укртелеком» за I квартал 2019 р.

Зміст господарських операцій	Кореспонденція рахунків		Сума, тис. грн.
	Дт	Кт	
Придбано еквіваленти грошових коштів в обмін на грошові кошти	351	311	2653,00
Погашено грошовими коштами еквіваленти	311	351	3040,00
Списано балансову вартість реалізованих еквівалентів грошових коштів	971	351	2805,00
Отримано еквіваленти грошових коштів для погашення дебіторської заборгованості	351	36,37	4207,00

Відповідно до НП(с)БО 1 грошові еквіваленти є одним з видів фінансових інвестицій, які відображені на рахунку 35 «Короткострокові фінансові інвестиції». Фінансові інвестиції повинні вільно перетворюватись в грошові кошти, для того, щоб вважатися еквівалентом грошових коштів. Прикладом еквівалентів грошових коштів є такі високоліквідні цінні папери, як депозитні сертифікати, облігації, акції та інші цінні папери з терміном погашення до 3 місяців.

Депозитний сертифікат є борговим цінним папером емітованим банком для залучення грошових коштів. Він засвідчує здепонування пред'явником в банку певної суми коштів на встановлений час, після закінчення якого банк має повернути цю суму разом із відповідними відсотками. Депозитний сертифікат може бути предметом обігу на вторинному ринку.

Облігація є емісійним цінним папером, який засвідчує внесення грошових коштів їх власником та підтверджує зобов'язання відшкодувати йому номінальну вартість такого цінного паперу з виплатою доходу чи передати йому майно або надати певні послуги.

Акція є видом цінних паперів, який представляє собою свідоцтво про власність на визначену частку статутного капіталу акціонерного товариства та дає акціонеру певні права, зокрема це: право брати участь в управлінні товариством, право отримати частину прибутку товариства при його

розподілі, а у разі ліквідації товариства – на певну частину залишкової вартості товариства.

Еквіваленти грошових коштів мають відповідати таким вимогам:

- створюватись для отримання прибутку;
- строк погашення до 3 місяців;
- з високою швидкістю перетворюватись на гроші, тобто відповідати вимогам високоліквідного активу;
- мати мінімальний ризик зміни вартості.

Підприємству потрібно інвестувати в еквіваленти грошових коштів з метою отримання стабільного прибутку та захисту від знецінення грошей під впливом інфляції та часу.

2.3. Методика аналізу грошових коштів та їх еквівалентів

Результати аналізу Звіту про рух грошових коштів підприємства мають неоціненне значення як для зовнішніх користувачів (власники, інвестори, кредитори, партнери), оскільки є підставою для обґрунтування інвестиційних і фінансових рішень, свідченням надійності ділового партнерства, так і для самого керівництва підприємства при оцінці рівня ефективності його господарювання, підтвердження або спростування доцільності обраних стратегії і тактики фінансового управління. Мною застосовано діалектичний метод пізнання, комплексний системний підхід до розгляду об'єкта дослідження, спеціальні (горизонтальний, вертикальний, коефіцієнтний, факторний) прийоми аналізу та абстрактно-логічний метод для теоретичних узагальнень і формулювання висновків.

Розроблено та апробовано методику комплексного аналізу грошових потоків за даними фінансової звітності підприємства. Наведено економічну інтерпретацію одержаних результатів проведеного аналізу. Застосування запропонованої методики аналізу доречно при здійсненні оцінки фінансового стану і суттєво сприяє підвищенню рівня поінформованості користувачів фінансової звітності у процесі прийняття ними рішень.

Потік грошових коштів, має вирішальне значення для успішного господарювання, є визначальним фактором провадження будь-якого бізнесу, рушієм щоденної діяльності, засобом розширеного відтворення і забезпечення платіжної спроможності підприємства.

Водночас складність і нестабільність умов функціонування підприємств, недостатній рівень управління їх грошовими потоками, у тому числі внаслідок недооцінювання аналізу грошових коштів, як в теоретичному, так і в прикладному аспектах, призводять до незбалансованості грошових потоків, надмірної тривалості фінансового циклу, недоодержання фінансових результатів, необґрунтованого використання позикових коштів, обмеженості у використанні фінансових інструментів і застосування новітніх технологій тощо.

Враховуючи такі обставини, проблема удосконалення аналізу грошових потоків підприємства задля грамотного управління ними, подолання обмеженості підприємства щодо операційної діяльності та його інвестиційних можливостей через дефіцитність коштів, забезпечення досягнення тактичних і стратегічних цілей [7] залишається відкритою та актуальною. У той же час результати такого аналізу мають величезне значення для зовнішніх користувачів фінансової звітності при вирішенні питання щодо інвестування або кредитування його діяльності та надійності ділового партнерства.

Питанням аналізу грошових потоків підприємства присвячено праці таких зарубіжних учених як Л. А. Бернстайн, В. В. Ковальов, Г. В. Савицька, К. Уолш, Е. А. Хелферт певний внесок у дослідження проблеми належить і вітчизняним науковцям, серед яких: І. О. Бланк, Ф. Ф. Бутинець, І. Д. Лазаришина, Є. В. Мних, І. М. Парасій-Вергуненко, В. М. Серединська, Р. В. Федорович, М. Г. Чумаченко, С. І. Шкарабан та багатьом іншим. Наукові здобутки у цій царині сформували ґрунтовну методологічну базу аналізу та управління грошовими потоками. У той же час, у розробках попередніх дослідників значну увагу зосереджено на питаннях організації грошових

потоків, змісту звіту про рух грошових коштів, особливостях прямого і непрямого методів формування інформації у ньому і досить часто методика аналізу має фрагментарний характер, викладена у неформалізованій, вербальній формі. Тому своєчасним та необхідним є розроблення методики комплексного аналізу руху грошових коштів та її апробацію на реальних даних, наведених у фінансовій звітності підприємства.

Методику дослідження складають загальнонаукові методи пізнання та спеціальні, зокрема, економіко-статистичні методи (порівняння, групування, табличний, стандартизації показників досліджуваних явищ), економіко-логічні прийоми (елімінування, вертикального, горизонтального, коефіцієнтного аналізу), які забезпечили розв'язання поставлених завдань з обраного напрямку дослідження.

Необхідною умовою започаткування та успішного функціонування будь-якого бізнесу є наявність певного обсягу грошових коштів. Під час виробничої діяльності капітал постійно здійснює кругообіг: грошова форма – виробнича – товарна – грошова, а отже грошові кошти постійно витрачаються і надходять, що називають грошовим потоком. Від того, наскільки узгоджені між собою за обсягом і часом види грошових потоків значною мірою залежить фінансова стійкість та поступальний характер економічного розвитку підприємства [62].

Для більшості вітчизняних підприємств проблема дефіциту грошових коштів є не менш актуальною. Це зумовлено як внутрішніми (втрата споживачів, недоліки щодо якості та асортименту продукції, слабе фінансове планування, неналежна структура фінансових служб, недосконалість управлінського обліку, і як наслідок, – втрата контролю над витратами, низька кваліфікація кадрів тощо), так і зовнішніми (затримки платежів, негрошові форми розрахунків, загострення конкуренції, удорожчання енергоносіїв, втрати від експорту через нестабільний обмінний курс, тиск податкового законодавства, висока вартість позикових коштів, інфляційний вплив та ін.), причинами [62].

Потреба в створенні ефективної системи управління грошовими потоками підприємства є незаперечною. Менеджмент підприємства повинен уберегти гроші від інфляції, забезпечити нормальну поточну діяльність, підтримати репутацію підприємства як надійного фінансового партнера. Від його якості та ефективності залежить не тільки стійкість підприємства на конкретний період часу, а й можливість подальшого розвитку, досягнення фінансового успіху на довгострокову перспективу.

Аналіз руху грошових коштів є необхідною умовою ефективного управління грошовими потоками, які забезпечують фінансово-господарську діяльність підприємства. Адже незбалансованість у часі надходжень і виплат грошових засобів може загрожувати нормальному протіканню бізнес-процесів і спричинити неплатоспроможність навіть для тих підприємств, які успішно здійснюють діяльність і генерують достатню суму прибутку [2].

Результати аналізу Звіту про рух грошових коштів підприємства мають неоціненне значення для як для зовнішніх користувачів (власники, інвестори, кредитори, партнери), але й для самого керівництва, оскільки є свідченням рівня ефективності господарювання, підтвердженням або спростуванням доцільності обраних підприємством стратегії і тактики фінансового управління. На користь важливості такого аналізу свідчить сам факт введення Звіту про рух грошових коштів як самостійної форми до обов'язкового переліку комплексу фінансової звітності підприємства. Однак, на мою думку, значення аналізу важливої інформації, наведеної у цій формі, є недооціненим, про що свідчить недостатність розроблення та висвітлення проблеми у фаховій та навчальній літературі. На думку ряду авторів, аналіз грошових потоків не має самостійного значення, а лише «суттєво доповнює методичку оцінки ліквідності та платоспроможності і дає можливість більш об'єктивно оцінити фінансове благополуччя підприємства».

У міжнародній практиці фінансового менеджменту вважається, що ця звітність є першоосновою для відповіді на питання: «Як підприємство заробляє кошти і куди витрачає?» [68].

Метою аналізу грошових потоків підприємства є оцінка здатності підприємства генерувати грошові кошти в розмірі і в строки, необхідні для здійснення планових витрат, сприяння ефективному управлінню грошовими потоками підприємства, що дозволить:

- 1) забезпечити фінансову незалежність підприємства;
- 2) підвищити ефективність операційної та інших видів діяльності;
- 3) забезпечити прискорення оборотності капіталу;
- 4) оптимізувати потребу в залученому капіталі;
- 5) знизити ризик неплатоспроможності.

Аналіз грошових потоків проводиться за підприємством у цілому, а також у розрізі основних видів господарської діяльності [23].

Основні завдання аналізу грошових потоків:

- оцінка стану грошових коштів та грошового потоку за показниками їх обсягів, структури та динаміки загалом і у розрізі видів діяльності підприємства;
- з'ясування структури джерел надходжень грошових коштів;
- вивчення структури напрямів витрачання грошових коштів;
- дослідження взаємозв'язку динаміки показників діяльності та грошових коштів;
- виявлення рівня достатності грошових коштів, необхідних для нормального функціонування підприємства;
- вивчення факторів, що зумовили вплив на зміну залишків і обсяги руху грошових коштів;
- визначення ефективності їх використання загалом і за результатами операційної, інвестиційної та фінансової діяльності;
- прогнозування надходження і витрачання грошових коштів за обсягом і в часі для забезпечення поточної і перспективної здатності підприємства виконувати свої обов'язки щодо розрахунків з контрагентами, виплати дивідендів та інших платежів;
- виявлення потреби в додатковому залученні грошових коштів;

- з'ясування причин відмінностей між чистими доходами підприємства та пов'язаними з ними надходженнями і платежами тощо.

Основними джерелами даних для аналізу є «Звіт про рух грошових коштів», «Баланс (Звіт про фінансовий стан)», «Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)» [63]. Оскільки більшість вітчизняних підприємств складає фінансову звітність за міжнародними стандартами із застосуванням прямого методу подання інформації про рух грошових коштів за всіма видами діяльності, то це і зумовило особливості побудови запропонованої методики аналізу.

Концептуальні основи аналізу грошових потоків, які поєднують мету, об'єкти, принципи, способи аналізу тощо наведені в табл. 2.4.

Таблиця 2.4

Концептуальні основи аналізу грошових потоків підприємства

Мета аналізу грошових потоків	Полягає у визначенні їх ліквідності, рівномірності, синхронності, ефективності, якості та достатності для забезпечення достовірної інформації про їх стан і перспективи розвитку
Об'єкти аналізу грошових потоків	Різні види грошових потоків, активів, зобов'язань
Принципи аналізу грошових потоків	- комплексність; - системність; - логічність; - систематизованість; - оперативність; - ефективність
Способи проведення аналізу грошових потоків	- логічні способи обробки інформації; - способи детермінованого факторного аналізу; - способи стохастичного факторного аналізу
Ступінь охоплення об'єктів аналізу	- суцільний аналіз грошових потоків; - вибіркового аналізу грошових потоків
Глибина аналізу грошових потоків	- експрес-аналіз; - фундаментальний аналіз
Користувачі результатів аналізу	- внутрішні; - зовнішні
Системи аналізу грошових потоків	- горизонтальний аналіз; - вертикальний (структурний) аналіз; - аналіз фінансових показників;

Необхідність проведення аналізу грошових потоків полягає в обмеженості грошових ресурсів на підприємстві, нестійкому фінансовому

стані багатьох підприємств, ризику втрати платоспроможності, а також в підвищенні рівня ефективності управління грошовими потоками та ін.

Проведемо аналіз грошових коштів підприємства ПАТ «Укртелеком». Публічне акціонерне товариство «Укртелеком» є однією з найбільших компаній України, що надає цілий комплекс телекомунікаційних послуг.

Найсильніші позиції підприємство займає на ринку послуг доступу до мережі Інтернет і фіксованої телефонії. ПАТ «Укртелеком» – лідер ринку швидкісного доступу в мережу Інтернет і займає домінуючі позиції на ринку фіксованої телефонії. На сьогоднішній день ПАТ «Укртелеком» є сучасним підприємством із розвинутою інфраструктурою.

Розпочати аналіз грошових потоків доцільно із загальної оцінки динаміки залишків грошових коштів та чистого руху грошових коштів, що дає змогу оцінити тенденції та закономірності як їх зміни, так і рівня абсолютної ліквідності підприємства. Для цього скористаємося таблицею наступної форми (табл. 2.5.).

Таблиця 2.5

Динаміка залишків грошових коштів та чистого грошового потоку в ПАТ «Укртелеком» за 2017 – 2018 рр. (тис. грн.)

Показники	Базовий період (2017р.)	Звітний період (2018р.)	Відхилення	
			абсолютне	відносне,%
Залишок грошових коштів на кінець року	129838	272289	142451	109,71
Чистий рух грошових коштів за звітний період	-7135	134735	141870	-1988,37

Як показують дані Таблиці 2.5., залишок грошових коштів на кінець 2017 р. у порівнянні з 2018 р. зріс на 142451 тис. грн., або на 109,71 %. Така динаміка свідчить, що у 2017 році підприємство підвищило рівень абсолютної платоспроможності. Що стосується динаміки чистого руху коштів, то підприємство у 2017 році отримало у результаті господарської діяльності (всіх видів) від’ємне значення чистого руху грошових коштів. У 2018 році чистий рух грошових коштів позитивний – 134735 тис. грн.

У процесі аналітичного дослідження доцільно за даними фінансової звітності розрахувати показники рентабельності (активів, загальної (економічної) рентабельності, фінансової рентабельності (власного капіталу), рентабельності реалізації (у відсотках до одержаного доходу та у % до понесених витрат), операційної діяльності) підприємства, виявити динаміку показників (табл. 2.6.)

Рентабельність активів = Чистий прибуток / Середньорічну вартість активів.

Загальна рентабельність = Валовий прибуток (збиток) / Середньорічна вартість основних засобів.

Фінансова рентабельність = Чистий прибуток / Середньорічну вартість власного капіталу.

Рентабельність реалізації у % до одержаного доходу = Чистий прибуток / Дохід від продажу.

Рентабельність реалізації у % до понесених витрат = Чистий прибуток / Витрати операційної діяльності.

Рентабельність операційної діяльності = Прибуток від операційної діяльності / Витрати операційної діяльності.

За результатами проведеного аналізу можна сформулювати аналітичний висновок. За аналізований період спостерігається позитивна тенденція усіх розрахованих показників рентабельності, зокрема рівень рентабельності активів зріс на 1,66 або на 34,56% , це означає що у 2018 році ПАТ «Укртелеком» отримало 6,45 копійок чистого прибутку на кожному вкладену гривню активів, що більше на 1,66 копійок ніж у 2017 році. Загальна (економічна) рентабельність зросла на 0,88 або на 3,15%. Фінансова рентабельність зросла на 33,83%, кожна залучена гривня дозволила отримати 9,11 копійок чистого прибутку.

Оскільки усі показники рентабельності додатні, то можна сказати, що підприємство працює ефективно і є прибутковим.

Таблиця 2.6

Динаміка показників рентабельності в ПАТ «Укртелеком» за 2017-2018рр. (тис. грн.)

Показники	Базовий період	Звітний період	Динаміка	
			абсолютна	відносна,%
1. Дохід від продажу продукції (товарів, робіт, послуг)	6327113	6117115	-209998	-3,31902
2. Валовий прибуток	2496988	2539783	42795	1,713865
3. Прибуток від операційної діяльності	1082779	1446284	363505	33,57149
4. Прибуток до оподаткування	711412	1041726	330314	46,43076
5. Чистий прибуток	601027	864407	263380	43,82166
6. Середньорічна вартість активів	12532061	13395048	862987	6,886234
7. Середньорічна вартість власного капіталу	8825840	9484986	659146	7,468366
8. Середньорічна вартість ОЗ	8856448	8733443	-123005	-1,38888
9. Середньорічна вартість матеріальних оборотних активів	143940	124993	-18947	-13,1631
10. Собівартість проданої продукції	-3830125	-3577332	252793	-6,60012
11. Витрати операційної діяльності	1668832	1618479	-50353	-3,01726
12. Рентабельність активів	4,795915	6,453183	1,657268	34,55583
13. Загальна рентаб.	28,19401	29,08112	0,887108	3,14644
14. Фін. рентабельність	6,809856	9,113424	2,303568	33,82697
15. Рентабельність реалізації у % до одержаного доходу	9,49923	14,13096	4,631729	48,759
16. Рентабельність реалізації у % до понесених витрат	36,01483	53,4086	17,39377	48,29614
17. Рентабельність операційної діяльності	64,882445	89,36069	24,47825	37,72707

Оцінивши динаміку рентабельності власного капіталу підприємства ПАТ «Укртелеком» можна визначити чи існують резерви зростання і дати критичну оцінку виявлених змін показників. Також можна обґрунтувати пропозиції щодо підвищення прибутковості власного капіталу (табл. 2.7.)

Рентабельність власного капіталу, % = (Чистий прибуток / Середньорічна вартість власного капіталу) * 100

Таблиця 2.7

Динаміка рентабельності власного капіталу за 2017-2018 рр.

в ПАТ «Укртелеком»(тис.грн.)

Показники	Базовий період	Звітний період	Динаміка	
			абсолютна	відносна,%
1. Дохід від продажу продукції, (тис. грн.)	6327113	6117115	-209998	-3,31902
2. Чистий прибуток, (тис. грн.)	601027	864407	263380	43,82166
3. Середньорічна вартість активів, (тис. грн.)	12532061	13395048	862987	6,886234
4. Середньорічна вартість власного капіталу, (тис. грн.)	8825840	9484986	659146	7,468366
5. Рентабельність власного капіталу, %	6,809856	9,113424	2,303568	33,82697
6. Прибутковість реалізації, %	9,499230	14,130959	4,631729	48,75899
7. Коефіцієнт оборотності активів	0,504874	0,45667	-0,0482	-9,54777
8. Коефіцієнт координації активів і власного капіталу	0,704261	0,708096	0,003836	0,544628

Прибутковість реалізації, % = (Чистий прибуток / Дохід від продажу продукції) * 100

Коефіцієнт оборотності активів (Коа) = Середньорічна вартість активів / Дохід від продажу продукції

Коефіцієнт координації активів і власного капіталу (Кка) = Середньорічна вартість власного капіталу / Середньорічна вартість активів

За результатами проведеного аналізу видно, що рентабельність власного капіталу згідно до попереднього року підвищилась на 2,30 або на 33%, тому це свідчить про підвищення ефективності використання власного капіталу, хоча це відбулось лише за рахунок зниження доходу від продажу продукції.

У 2017 році кожна залучена гривня власних коштів дозволила отримати 6,81 копійок чистого прибутку, а у 2018 році 9,11 копійок чистого прибутку.

Резервом є коефіцієнт оборотності активів, оскільки його значення знизилось на 9,55%, що свідчить про зниження використання активів.

Коефіцієнт оборотності активів може бути підвищений за рахунок:

- зниження суми виробничих запасів до мінімально допустимого рівня, який забезпечить безперебійність операційного процесу;
- стимулювання збуту і зниження суми запасів готової продукції і товарів;
- здійснення заходів щодо прискорення погашення дебіторської заборгованості.

Здійснимо оцінку динаміки рівня, складу та структури активів в ПАТ «Укртелеком». Оцінимо з позиції ліквідності та оборотності капіталу зміни окремих груп активів та за результатами проведеного аналізу сформулюємо аналітичний висновок (табл. 2.8)

Таблиця 2.8

Динаміка майна та боргових прав ПАТ «Укртелеком» за 2018 р.(тис. грн)

Показники	На початок періоду	На кінець періоду	Абсолютна динаміка	Темп зміни, %
1. Всього активів, (тис. грн.),	13052445	13737650	685205	5,25
2. Необоротні активи, (тис.грн.)	9744054	9641926	-102128	-1,05
в % до вартості активів	74,65	70,19	-4,46	-5,97
3. Оборотні активи, (тис. грн.)	1859780	2249266	389486	20,94
в % до вартості активів,	14,25	16,37	2,12	14,88
з них:				
3.1. Матеріальні оборотні активи, (тис. грн.)	143940	124993	-18947	-13,16
в % до вартості оборотних активів	7,74	5,56	-2,18	-28,17
3.2. Засоби в розрахунках, (тис. грн.)	1401033	1598219	197186	14,07
в % до вартості оборотних активів	75,33	71,06	-4,27	-5,67
3.3. Поточні фінансові інвестиції, грошові кошти та їх еквіваленти, (тис. грн.)	290710	492105	201395	69,28
в % до вартості оборотних активів	15,63	21,88	6,25	39,99
3.4. Витрати майбутніх періодів, тис. грн.	13232	19444	6212	46,95
в % до вартості оборотних активів	0,71	0,1	-0,61	-85,92
4.Необоротні активи та групи вибуття, (тис. грн.),	1448611	1846548	397937	27,47
в % до вартості активів	11,1	13,44	2,34	21,08

За результатами проведеного аналізу сформулюємо аналітичний висновок: активи підприємства складаються із оборотних та необоротних активів. Найбільшу частку в структурі активів припадає на необоротні активи: на початок періоду – 74,65%, на кінець – 70,19%.

У свою чергу оборотні активи склали 14, 25% та 16,37% відповідно. Необоротні активи та групи вибуття займають найменшу частку серед активів – 11,1% на початок та 13,44% на кінець.

Спостерігається зростання загального рівня активів на 685205 грн., темп зміни склав 5,25%. Чого не можна сказати про необоротні активи, які за даний період зменшились на 102128 грн. Також негативна тенденція спостерігається і в складі оборотних активів, а саме матеріальні оборотні активи зменшились на 18947 грн. або на 13,16%.

З позиції ліквідності найбільш ліквідними (абсолютно ліквідними) є група поточні фінансові інвестиції, грошові кошти та їх еквіваленти. Матеріальні оборотні активи та засоби в розрахунках є високоліквідними. Необоротні активи є низьколіквідними активами.

Проаналізуймо динаміку рівня, складу та структури джерел фінансування ПАТ «Укртелеком». Оцінимо з позиції фінансової стійкості зміни окремих розділів пасивів (табл.2.9.)

На аналізованому підприємстві формування капіталу відбувалось за рахунок як власних так і позичених коштів. Частка власного капіталу є досить високою і становила 70,18%, що на 1,29% менше ніж на початок періоду. Довгострокові зобов'язання і забезпечення склали 6,73% сукупного капіталу.

Поточні зобов'язання і забезпечення – 23,08%. Короткострокові кредити зросли на 975398 тис. грн. або на 90,94%. Кредиторська заборгованість за звітний період зменшилась на 485712 тис. грн. або на 34,91%. Таке зменшення варто пояснити суттєвим зменшенням кредиторської заборгованості за довгостроковими зобов'язаннями.

Таблиця 2.9

Динаміка джерел фінансування ПАТ «Укртелеком» за 2018 р. (тис. грн.)

Показники	На початок періоду	На кінець періоду	Абсолютна динаміка	Темп зміни, %
1. Всього активів, (тис. грн.),	13052445	13737650	685205	5,25
2. Необоротні активи, (тис. грн.)	9744054	9641926	-102128	-1,05
в % до вартості активів	74,65	70,19	-4,46	-5,97
3. Оборотні активи, (тис. грн.)	1859780	2249266	389486	20,94
в % до вартості активів,	14,25	16,37	2,12	14,88
з них:				
3.1. Матеріальні оборотні активи, (тис. грн.)	143940	124993	-18947	-13,16
в % до вартості оборотних активів	7,74	5,56	-2,18	-28,17
3.2. Засоби в розрахунках, (тис. грн.)	1401033	1598219	197186	14,07
в % до вартості оборотних активів	75,33	71,06	-4,27	-5,67
3.3. Поточні фінансові інвестиції, грошові кошти та їх еквіваленти, (тис. грн.)	290710	492105	201395	69,28
в % до вартості оборотних активів	15,63	21,88	6,25	39,99
3.4. Витрати майбутніх періодів, тис. грн.	13232	19444	6212	46,95
в % до вартості оборотних активів	0,71	0,1	-0,61	-85,92
4. Необоротні активи та групи вибуття, (тис. грн.),	1448611	1846548	397937	27,47
в % до вартості активів	11,1	13,44	2,34	21,08

Розрахуємо та кількісно оцінимо показники фінансової стійкості підприємства ПАТ «Укртелеком». Вивчимо динаміку показників фінансової стійкості. Розрахунки проведемо в табл. 2.10. Інтерпретація коефіцієнтів, розрахованих у таблиці, та їх динаміки визначається економічним змістом та алгоритмами розрахунку [36].

Можна зробити висновок, що частка власного капіталу згідно із розрахунком коефіцієнта автономії склала 70,2 %. Відбулось зниження показника на 0,013. Коефіцієнт співвідношення позиченого і власного капіталу свідчить, що на 1 грн. залученого капіталу припадає 0,42 грн. власного капіталу, згідно з даними на початок року спостерігається зростання показника на 0,026.

Таблиця 2.10

Показники фінансової стійкості ПАТ «Укртелеком» за 2018 р. (тис.грн)

Показники	На початок періоду	На кінець періоду	Відхилення
1.Коефіцієнт автономії	0,7146866	0,701835	-0,01285
2. Коефіцієнт співвідношення позиченого і власного капіталу	0,3992148	0,424836	0,025621
3.Коефіцієнт довгострокового залучення позиченого капіталу	0,0963384	0,087551	-0,00879
4. Коефіцієнт маневрування власного капіталу	-0,0932385	-0,09021	0,003028
5.Коефіцієнт забезпеченості оборотних активів власним оборотним капіталом	-0,467672	-0,38669	0,080983
6.Коефіцієнт забезпеченості матеріальних запасів власним оборотним капіталом	-6,0425663	-6,95853	-0,91596
7. Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,1065049	0,155191	0,048686
8. Коефіцієнт проміжної ліквідності	0,6237694	0,663783	0,040013
9. Коефіцієнт загальної ліквідності	0,6813512	0,709333	0,027982

Вищезгадані коефіцієнти доцільно аналізувати у динаміці, тобто розглядати їх зміни в часі протягом тривалого періоду, розраховуючи відхилення.

Згідно із розрахованим коефіцієнтом довгострокового залучення позиченого капіталу можна зробити висновок, що для фінансування активів підприємства поряд з власними коштами використано: на початок періоду 9,63%, на кінець 8,76%. Отже за даним показником відбулось зменшення, що є позитивною тенденцією для підприємства внаслідок зменшення залучених коштів.

Коефіцієнт забезпеченості оборотних активів власним оборотним капіталом склав – 39%, що на 8% більше ніж на початок періоду. Хоча значення даного показника зросло, але воно нижче від нормативного показника, що свідчить про нездатність фінансування 39% всіх оборотних активів за рахунок власного капіталу; 69% матеріальних запасів фінансується за рахунок залучених коштів.

Підприємством може бути погашено негайно 16% поточної заборгованості. Без продажу запасів зможе покрити 66% заборгованості.

Значення коефіцієнта загальної ліквідності становить 0,71 тому оборотних активів буде недостатньо для покриття своїх зобов'язань.

Згідно із розрахованими даними по одних показниках спостерігається зростання фінансової стійкості, інші вказують на її спад. Основним негативним фактором для ПАТ «Укртелеком» є залежність від позиченого капіталу.

Недостатність надходжень грошових засобів для покриття потреб підприємства зумовлює їх дефіцит. У процесі аналізу розробляються заходи щодо збалансування обсягів, синхронізації позитивного і негативного грошових потоків підприємства у часі та зростання чистого грошового потоку [69].

На діяльності підприємства негативним чином позначається як надлишковий, так і дефіцитний характер чистого грошового потоку.

Дефіцитний грошовий потік призводить до зниження абсолютної платоспроможності підприємства, несвоєчасного погашення ним кредиторської заборгованості перед постачальниками за отримані матеріальні цінності, виконані роботи, надані послуги, бюджетом тощо за всіма видами, спричиняє затримки у виплаті заробітної плати, а відтак – до зниження продуктивності праці, сплати штрафних санкцій за недотримання термінів оплати і т.п.

Надлишкове зростання грошових засобів загрожує їх знеціненню через вплив інфляційних процесів, свідчить про недостатній рівень гнучкості інвестиційно-фінансового менеджменту підприємства [70].

Здійснимо оцінку динаміки грошового потоку ПАТ «Укртелкому» за даними його фінансової звітності. З'ясуємо характер чистого грошового потоку (табл. 2.11.).

Результати аналізу динаміки надходження та вибуття грошових коштів ПАТ «Укртелеком» за 2017 - 2018 рр. показали, що у цілому за 2018 р. підприємство має позитивний грошовий потік. Дефіцитний грошовий потік за даних умов відсутній.

Таблиця 2.11

Динаміка грошових коштів ПАТ «Укртелеком» за 2018р.(тис.грн.)

Показники	Базовий період	Звітний період	Відхилення	
			абсолютне	відносне,%
1.Залишок грошових коштів на початок року	143965	129838	-14127	-9,8128
2.Чистий рух грошових коштів від операційної діяльності	1582375	1839028	256653	16,22
3.Чистий рух грошових коштів від інвестиційної діяльності	886850	1337240	450390	50,79
4.Чистий рух грошових коштів від фінансової діяльності	702660	367053	-335607	-47,76
5.Чистий рух грошових коштів за звітний період	-7135	134735	141870	-1988,37
6.Вплив зміни валютних курсів на залишок коштів	-6992	7716	14708	-210,355
7.Залишок грошових коштів на кінець року	129838	272289	142451	109,71

Інформація наведена в таблиці дає можливість стверджувати, що залишок грошових коштів підприємства за звітний період порівняно з попереднім збільшився на 142451 тис. грн. або на 109,71% і становить 272289 тис. грн. Зокрема, спостерігається зменшення чистого руху грошових коштів від фінансової діяльності на 335607 тис. грн або на 47,76%.

ВИСНОВКИ ДО РОЗДІЛУ 2

1. Касові операції оформляються документами стандартної форми, затвердженими наказом Міністерства статистики України, за згодою Національного банку України і Міністерства фінансів України, які мають застосовуватися без змін на усіх підприємствах, незалежно від їх відомчого підпорядкування та форм власності.

2. Аналітичні дані в облікових регістрах мають узгоджуватися з даними синтетичного обліку. В аналітичних даних відображають за кожним рахунком і в розрізі субрахунків залишок на початок місяця, обороти по дебету і кредиту і залишок на кінець місяця. Підсумок по кожному рахунку звіряють з даними синтетичного обліку відповідних рахунків.

3. Запропонована методика комплексного аналізу грошових потоків та їх еквівалентів на основі інформації, наведеної у фінансовій звітності, має велике значення при формуванні стратегії і тактики фінансового управління, а результати такого аналізу є вирішальним аргументом при обґрунтуванні власниками, інвесторами, кредиторами, партнерами та іншими зовнішніми суб'єктами аналізу інвестиційних і фінансових рішень щодо підприємства та його перспективності. При потребі поглибленого аналізу доцільно здійснити кількісний вимір впливу факторів, які спричиняють зміну рентабельності та ефективності використання грошових коштів. Факторний аналіз (прямий і зворотній, детермінований та стохастичний) доцільно здійснювати із застосування різних прийомів моделювання факторних систем (розширення, подовження, скорочення, оптимізації тощо), а також традиційних економіко-логічних прийомів (елімінування) та економіко-математичних прийомів (інтегральне, диференціальне, логарифмічне числення) суттєво підвищить інформативність одержаних результатів.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

За результатами проведеного дослідження сформульовано наступні висновки та пропозиції:

1. Найліквіднішими активами у виробничо-фінансовій діяльності підприємства є грошові кошти. Вони є незамінною складовою, так як, присутні на всіх етапах облікового циклу, які включають купівлю товарів, виробництво продукції(послуг), виконання робіт (надання послуг), а також їх продаж і отримання доходу. Відсутність грошових коштів на поточних рахунках підприємства зупиняє його діяльність та виробничі процеси, зменшує зацікавленість робітників, в зв'язку з несвоєчасними виплатами заробітної плати, спричинює до несвоєчасної сплати податків і платежів в бюджет.

2. В сучасних умовах становлення і розвитку ринкової економіки в Україні збільшується роль бухгалтерського обліку й економічного аналізу господарської діяльності підприємств усіх форм власності як складової частини системи економічної інформації й управління. Щоб ефективно управляти підприємством, потрібна наявність систематичної інформації про здійснювані господарські процеси, їх характер і обсяг, про наявність матеріальних, трудових і фінансових ресурсів, їхньому використанні, власному капіталі, зобов'язаннях і фінансових результатах діяльності. Основним джерелом такої інформації є дані бухгалтерського обліку, що встановлено Законом України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні».

3. Провівши дослідження та здійснивши деякі розрахунки було помічено, що суттєвих відмінностей у веденні обліку на базовому підприємстві від загальноприйнятих методологічних норм немає. Організація бухгалтерського обліку в ПАТ «Укртелеком» відповідає вимогам Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» та П(с)БО, основні засади якого відображені в Наказі «Про облікову політику». Облік грошових

коштів та їх еквівалентів здійснюється на рахунках: 30 «Готівка», 31 «Рахунки в банках», 33 «Інші кошти», 351 «Еквіваленти грошових коштів» з відповідними субрахунками. За дебетом активних рахунків відображається надходження грошових коштів, за кредитом – їх використання.

4. Фінансово-господарська діяльність суб'єкта господарювання безпосередньо залежить від правильно організованої системи обліку грошових коштів, так як, основу діяльності складають операції, що пов'язані з рухом грошових коштів. Побудова належної системи бухгалтерського обліку грошових коштів передбачає правильність здійснення і відображення усіх етапів їх руху, починаючи з нормативно-правових вимог, заповнення первинних документів, узагальнення та систематизації інформації в регістрах і на завершення складанням звітності.

5. Таким чином, облік грошових коштів є дуже важливим, не залежно від того де він ведеться чи в касі, чи на рахунках в банку, оскільки у розпорядженні компанії, яка випускає продукцію, виконує роботи чи надає послуги є грошові кошти за якими має бути встановлений жорсткий контроль. Для того, щоб правильно вести облік розрахункових операцій, треба їх чітко формулювати в первинних документах і деталізувати суми платежу. Облік грошових коштів та їх еквівалентів має бути таким, щоб забезпечити мінімальний спосіб збору та обробки інформації. Його важливим завданням є постійне вдосконалення та розвиток обліку з врахуванням сучасних досягнень науки та практики.

6. Оцінивши загальну динаміку залишків грошових коштів та чистого руху грошових коштів, видно, що у 2017 році ПАТ «Укртелеком» підвищило свій рівень абсолютної платоспроможності. Щодо динаміки чистого руху коштів за 2017 – 2018 роки, то підприємство у 2017 році в результаті господарської діяльності отримало від'ємне значення чистого руху грошових коштів, а у 2018 році чистий рух грошових коштів був позитивним.

7. Розрахувавши показники рентабельності за даними фінансової звітності, можна сказати, що за аналізований період ми бачимо позитивну

тенденцію всіх показників рентабельності. Загальна (економічна) рентабельність зросла у 2018 році, порівняно з 2017 роком на 0,88 або на 3,15%. Фінансова рентабельність зросла на 33,83 %, тобто кожна залучена гривня дозволила отримати 9,11 копійок чистого прибутку. Отже, підприємство працює ефективно та є прибутковим. Рентабельність власного капіталу у 2018 році, порівняно з 2017 роком підвищилась на 2,30 або на 33 %, а це свідчить про підвищення ефективності використання власного капіталу. В 2017 році кожна залучена гривня дозволила отримати 6,81 копійок чистого прибутку.

8. Коефіцієнт оборотності активів можна збільшити, за допомогою таких пропозицій: знизити суми виробничих запасів до мінімально допустимого рівня, що забезпечить безперебійність операційного процесу; стимулювати збут і знизити суми запасів готової продукції та товарів; здійснити заходи щодо прискорення погашення дебіторської заборгованості.

9. Оцінивши з позиції ліквідності та оборотності капіталу зміни окремих груп активів, можна сказати, що активи підприємства складаються із оборотних та необоротних. Найбільшу частку займають необоротні активи. Спостерігається зростання загального рівня активів на 685205 грн., темп зміни склав 5,25 %. Найліквіднішими є група поточні фінансові інвестиції і грошові кошти та їх еквіваленти. Високоліквідними є матеріальні оборотні активи та засоби в розрахунках, а низько ліквідними є необоротні активи.

10. Оцінивши з позиції фінансової стійкості зміни окремих розділів пасивів, можна побачити, що формування капіталу відбувалось за рахунок як власних так і позичених коштів. Частка власного капіталу є досить високою і становила 70,18%, що на 1,29% менше ніж на початок періоду. Довгострокові зобов'язання і забезпечення склали 6,73% сукупного капіталу. Поточні зобов'язання і забезпечення – 23,08%. Короткострокові кредити зросли на 975398 тис. грн. або на 90,94%. Кредиторська заборгованість за звітний період зменшилась на 485712 тис. грн. або на 34,91%. Таке зменшення варто пояснити суттєвим зменшенням кредиторської заборгованості.

11. Вивчивши динаміку показників фінансової стійкості та провівши розрахунки, можна зробити висновок, що частка власного капіталу згідно із розрахунком коефіцієнта автономії на кінець звітного періоду склала 70,2 %. Відбулось зниження показника на 0,013. Коефіцієнт співвідношення позиченого і власного капіталу свідчить, що на 1 грн. залученого капіталу припадає 0,42 грн. власного капіталу, згідно з даними на початок року спостерігається зростання показника на 0,026. Згідно із розрахованим коефіцієнтом довгострокового залучення позиченого капіталу можна зробити висновок, що для фінансування активів підприємства поряд з власними коштами використано: на початок періоду 9,63%, на кінець 8,76%. Отже за даним показником відбулось зменшення, що є позитивною тенденцією для підприємства внаслідок зменшення залучених коштів. Коефіцієнт забезпеченості оборотних активів власним оборотним капіталом склав – 39%, що на 8% більше ніж на початок періоду. Хоча значення даного показника зросло, але воно нижче від нормативного показника, що свідчить про нездатність фінансування 39% всіх оборотних активів за рахунок власного капіталу; 69% матеріальних запасів фінансується за рахунок залучених коштів.

12. Згідно із розрахованими даними по одних показниках спостерігається зростання фінансової стійкості, інші вказують на її спад. Основним негативним фактором для ПАТ «Укртелеком» є залежність від позиченого капіталу. Недостатність надходжень грошових засобів для покриття потреб підприємства зумовлює їх дефіцит. На діяльності підприємства негативним чином позначається як надлишковий, так і дефіцитний характер чистого грошового потоку.

13. З'ясувавши характер чистого грошового потоку, можна сказати, що в цілому за 2018 рік підприємство має позитивний грошовий потік. Залишок грошових коштів підприємства за звітний період порівняно з попереднім збільшився на 142451 тис. грн. або на 109,71% і становить 272289 тис. грн. Зокрема, спостерігається зменшення чистого руху грошових коштів від

фінансової діяльності на 335607 тис. грн або на 47,76%. Дефіцитний грошовий потік за даних умов відсутній.

14. В цілому по фінансово-економічній характеристиці ПАТ «Укртелеком» спостерігається позитивна динаміка фінансових результатів, відносних показників фінансової стійкості, показників оцінювання ліквідності та платоспроможності, динаміки майна та капіталу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ:

1. Алексеєнко М. Д., Денисенко А. В. Інноваційні послуги та підвищення конкурентноспроможності банків // Фінанси, облік і аудит: зб.наук.праць. К.: КНЕУ, 2017. Вип..1(29). С.19-27
2. Артюх І. Значення та аналіз грошових коштів в умовах ринкової економіки.URL:http://www.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Evu/2019_13/Artuh.pdf. (дата звернення 01.05.2019 р.).
3. Банківське право України: за наук. ред. О. П. Орлюк. Київ: Юрінком Інтер, 2009. 390 с.
4. Банківське право України: навч. пос./ за наук. ред. А.О. Селіванова Київ: Ін. Юре, 2010. 384 с.
5. Бруханський Р. Ф. Аналіз вимог системи стратегічного менеджменту до побудови стратегічно орієнтованої системи бухгалтерського обліку. Вісник Житомирського державного технологічного університету. 2014. № 1 (67). С. 163-169.
6. Бруханський Р. Ф. Контролінг. Тернопіль: ТНЕУ, 2010. 114 с.
7. Бруханський Р. Ф. Облікова інформація у забезпеченні прийняття ефективних управлінських рішень стратегічного характеру. Інноваційна економіка. 2012. № 8. С. 267-270.
8. Бруханський Р. Ф. Судово-бухгалтерська експертиза: навчальний посібник. Тернопіль: ТНЕУ, 2010. 246 с.
9. Бруханський Р. Ф. Управлінський облік. Навчальний посібник. Тернопіль: ТНЕУ, 2012. 223 с.
10. Бутинець Ф.Ф. Бухгалтерський облік : в 2-х частинах / ред. Ф.Ф.Бутинець. Ч.1: 2-е вид., доп. і перероб. Житомир : Рута, 2009. 512 с.
11. Валентинова Т. Документообіг на підприємстві. Все про бухгалтерський облік. 2012. № 47. С. 3 – 5.
12. Валентинова Т. Іноземна каса : тонкощі заповнення документів. Все про бухгалтерський облік. 2011. № 23. С. 27 – 28.

13. Васюренко О.В. Банківські операції: навч. посіб. К.: Знання. 2014. 324 с.
14. Воронова Л.К. Фінансове право України: підручник. К.: Прецедент; Моя книга. 2009. 448 с.
15. Горюков Е. В. Электронные деньги: анализ практики использования и прогноз развития: Автореф. дис. на соиск. учен. степ. к. э. н.: Спец. 08.00.10 / Горюков Евгений Валерьевич; [Иван. гос. хим.-технол. ун-т]. Иваново: 2004. 18 с.
16. Гроші та кредит: Підручник. 3-тє вид., перероб. і доп. / М.І. Савлук, А.М. Мороз, М.Ф. Пуховкіна та ін.; За заг. ред. М.І. Савлука. К. : КНЕУ, 2012. 598 с.
17. Егиазарян Ш. П. Электронные деньги в современной системе денежного оборота: підручник. Москва, 2014. 141 с.
18. Егиазарян Ш. П. Электронные деньги в современной системе денежного оборота: Дис. канд. экон. наук : 08.00.10. Москва, 2014. 141 с.
19. Економічна енциклопедія. URL: <http://studentbooks.com.ua/content/view/41/39/1/24/#98428>
20. Економічний словник економіки та права. URL: https://dic.academic.ru/dic.nsf/dic_economic_law/18331/%D0%AD%D0%9B%D0%95%D0%9A%D0%A2%D0%A0%D0%9E%D0%9D%D0%9D%D0%AB%D0%95
21. Жолнер І. В. Фінансовий облік за міжнародними та національними стандартами : навч. посіб. К. : Центр учбової літератури, 2012. 368 с.
22. Заверуха І. Б. Банківське право: навч. посіб. Львів: Астролябія, 2012. 222 с.
23. Загородна, О., Серединська В. Оперативне управління грошовими потоками підприємства. Економічний аналіз. 2012. Вип. 10. Частина 4. С. 100-104.

24. Задоя А. А., Петруня Ю. Е. Макроекономіка: підручник. Київ: Знання, 2004, 368 с.
25. Кім Г. Бухгалтерський облік: первинні документи та порядок їх заповнення : навч. посіб. / за наук. ред. В. В. Сопка, С. Г. Кіма. К.: Центр навчальної літератури, 2007. 440 с.
26. Кірейцев Г.Г. Фінансовий менеджмент: навч посіб. Житомир: ЖІТІ, 2011. 440 с.
27. Козюк В. В. Центральний банк і грошово-кредитна політика: підручник. Тернопіль: Джура, 2013. 260 с.
28. Комаров П.І. Банківське право: підручник. К.: Юрінком Інтер, 2012. 357 с.
29. Конституція України від 28 червня 1996 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>
30. Кропивницький В. Ліміт каси : розраховуємо та встановлюємо. Все про бухгалтерський облік. 2011. № 23. С. 28 – 29.
31. Лагутін В. Д. Гроші та грошовий обіг: навч. посіб. К.: Товариство «Знання», 2011. 304 с.
32. Латковська Т. А. Актуальні питання розвитку банківської системи України на сучасному етапі. Науковий вісник Буковинської державної фінансової академії: зб. наук. пр. Вип. 7. Чернівці, 2016. С. 84-89.
33. Лишиленко О. В. Фінансовий облік : підручник. Вип 3. К. : ВД Центр навчальної літератури, 2009. 670 с.
34. Макроекономіка / За ред. С. Панчишина і П. Островерха. 4-те вид., випр. і доп. К. : Знання, 2006. 723 с.
35. Мошенський С. З., Олійник О. В. Економічний аналіз: Підручник для студентів економічних спеціальностей вищих навчальних закладів: за ред. д.е.н., проф., Заслуженого діяча науки і техніки України Ф.Ф. Бутинця. 2-ге вид., доп. і перероб. Житомир: ПП «Рута», 2007. 704 с.

36. Надточій С. І. Коефіцієнтний аналіз грошових потоків підприємства в аспекті управління ними. Формування ринкових відносин в Україні. 2016 . №7 (62). С. 8-12.

37. Облік грошових потоків при застосуванні електронних форм обліку. URL : <http://econjournal.vsau.org/files/pdfa/775.pdf>

38. Образцова Л. М. Сутність грошей, кредит, банки URL: <https://econ.wikireading.ru/12749>

39. Огійчук М. Ф. Фінансовий та управлінський облік за національними стандартами : підручник: за наук. ред. проф. М. Ф. Огійчука. 6-те вид., перероб. і допов. К.: Алерта, 2011. 1042 с.

40. План рахунків бухгалтерського обліку, активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій: наказ мфу від 12.12.2017 р. № 1019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1582-17#n2>

41. Подріз О. Г. Вимоги щодо здійснення касових операцій. Управління розвитком. 2011. № 18 (115) . С. 64–65.

42. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 21 «Вплив змін валютних курсів», затверджене Наказом Міністерства фінансів України № 193 від 10 серп. 2000 р. із змінами N 754 від 14.07.2014р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0515-00>

43. Про безготівкові розрахунки в Україні в національній валюті: інструкція, затверджена постановою Правління Національного банку України від 29 березня 2004 р. за № 377/8976.

44. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16 лип. 1999 р. № 996-XIV. Відомості Верховної Ради України. 1999. № 40. С. 365.

45. Про затвердження Змін до Положення про ведення касових операцій у національній валюті в Україні: постанова Правління Національного банку України від 12 лютого 2019 року № 37. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0037500-19>

46. Про ведення касових операцій у національній валюті в Україні: положення, затверджене Постановою Правління НБУ від 29 груд. 2017 р. № 148. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0148500-17>

47. Про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку: положення від 20.06.2018 р. №565. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0168-95>

48. Про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій: інструкція, затверджена Наказом Міністерства фінансів України від 30.11.1999 № 291. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1582-17#n2>

49. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: наказ Міністерства фінансів України від 07. 02. 2013. №73. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>

50. Про валюту і валютні операції: закон України від 21 червня 2018 р. № 30. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2473-19>

51. Про Національний банк України : Закон України від 20.05.1999 р. № 679–XIV. Голос України. 1999. № 112.

52. Про платіжні системи та переказ грошей в Україні: Закон України від 5 квітня 2001 р. № 2346-III. в ред. від 7 лютого 2019 р. С. 137.

53. Про порядок емісії електронних платіжних засобів і здійснення операцій з їх використанням № 705 від 5 листопада 2014 року: положення, затверджене постановою Правління НБУ № 705 від 5 листопада 2014 року URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0705500-14#n7>

54. Про Регламент Верховної Ради України: Закон України від 10 лютого 2010 року № 1861-VI. Відомості Верховної Ради України. 2010. № 36. № 14-15. № 16-17. С. 133.

55. Пропадчук М.А. До методики складання Звіту про рух грошових коштів. Економіка АПК. 2015. №2. с.64-69

56. Рорат В. Каса підприємства : як організувати. Все про бухгалтерський облік. 2011. № 23. С. 3 – 4.
57. Савицька Г.В. Економічний аналіз діяльності підприємства: навч. посіб. 3-тє вид., випр. і доп. К.: Знання, 2007. 668с.
58. Садовська І. Б. Бухгалтерський облік : навч. посіб. К. : Центр учбової літератури, 2013. 688 с.
59. Сахарцева І. І. Бухгалтерський облік : навч. посіб. / за наук. ред. І. І. Сахарцева, Г. А. Семенова. К. : Кондор, 2010. 554 с.
60. Сопко В. В. Бухгалтерський облік : навч. посіб. К. : КНЕУ, 2007. 578 с.
61. Сопко В.В. Організація бухгалтерського обліку, економічного контролю та аналізу: підручник / за наук. ред. В. Сопка, В. Завгороднього. К. : КНЕУ, 2009. 411 с.
62. Спільник І. В. Аналіз грошових потоків підприємства за даними фінансової звітності підприємства: значимість, мета, завдання. Обліково-аналітичне та правове забезпечення інституційних секторів економіки України в умовах євроінтеграції та інноваційного розвитку: збірник наукових праць всеукр. наук.-практ. конф. (м. Тернопіль, 30 березня 2017 р.). Тернопіль : Крок, 2017. С. 138–140.
63. Спільник І. В., Загородна О.М. Економічний аналіз: навч.-метод. комплекс дисципліни (для студентів економічних спеціальностей). Тернопіль: ТНЕУ, 2012. 432 с.
64. Сук Л. К. Фінансовий облік : навч. посіб. / за наук. ред. Л. К. Сук, П. Л. Сук. К. : Знання, 2012. 647 с.
65. Сук Л. Організація обліку операцій на рахунках у банках. Бухгалтерія в сільському господарстві. 2009. № 8. С. 36–44.
66. Сучасний економічний словник. URL: http://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/KNIGI/KONDOR/EKONOMIC_SL_2006.pdf.

67. Тютюнник Ю. М. Фінансовий аналіз: навч. посіб. К. : Знання, 2012. 815 с.
68. Чому грошовий потік є головним? URL : <https://www.pinterest.com/pin/300756081349738667> (дата звернення 11.03.2017 р.).
69. Шереметьєва О. Поняття і сутність правового механізму управління грошовим обігом. Право України. 2014. № 4. С. 70-72.
70. Шкарабан С. І., Спільник І.В., Шеремета М. Й. Фінансовий аналіз: навч. посіб. Тернопіль: Видавництво ТНЕУ “Економічна думка”, 2009. 252 с.
71. Щеголева Н.Г., Васильев А.И. Деньги и денежное обращение: учеб. пособие. М.: Высшее образование, 2009. 144 с.

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Тернопільський національний економічний університет
Факультет аграрної економіки і менеджменту
Кафедра обліку та економіко-правового забезпечення АПБ

ІВАСИК Роман Романович

**Облік і аналіз грошових коштів та їх
еквівалентів. /Accounting and analysis of cas
and cash equivalents.**

спеціальність: 6.030309 – Облік і аудит
освітньо-професійна програма – Облік і правове забезпечення агропромислового
виробництва

Випускна кваліфікаційна робота

ЧАСТИНА 2

ДОДАТКИ

ТЕРНОПІЛЬ – 2019